

2014. évi emberi jogi jelentés

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról – 2014

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2014/eur/236532.htm>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2015. június 25.

MAGYARORSZÁG

Összegzés

Magyarország többpártrendszerű parlamentáris demokrácia. A törvényhozói hatalmat az egykamarás országgyűlés (parlament) gyakorolja. Az országgyűlés választja az államfőt (köztársasági elnököt), akinek megbízatása öt évre szól. Az államfő a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt a négyévente megrendezett országos választások után. 2012-ben változások történtek, melyek körében a korábbi kétfordulós országos választási rendszert egyfordulós rendszer váltotta fel, a parlamenti képviselők száma pedig 386-ról 199-re csökkent. Az április 6-án, az új választójogi jogszabályok szerint megtartott parlamenti választások során a jobbközép Fidesz-KDNP (Kereszténydemokrata Néppárt) szövetség megtartotta a kétharmados parlamenti többségét; a pártlistás szavazatoknak a 45 százalékát szerezte meg, az ország egyéni választókerületeinek pedig – ahol a relatív többségi rendszer alapján választanak – 91 százalékát megnyerte. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) választási megfigyelő küldöttségének jelentése szerint a választást hatékonyan folytatták le, a választóknak pedig széles körű választási lehetőség állt rendelkezésükre a demokratikus jelöltállítást követően, bár a korlátozó jellegű kampányszabályok, a részrehajló médiaközvetítések, valamint a politikai párt és az állam közötti különbséget összerosó kampánytevékenységek miatt a vezető kormánypárt jogtalan előnyt élvezett. Orbán Viktor, a Fidesz pártvezére 2010 óta miniszterelnök. A hatóságok hatékony felügyeletet gyakoroltak a biztonsági erők felett.

Az év során a legfontosabb emberi jogi problémák közé tartoztak a kormányzat és a rendfenntartó szervek súlyos intézkedései a civil társadalmi szervezetekkel szemben, a média pluralizmusának további megnyirbálása, valamint a romák elleni társadalmi szintű hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés. Az újraválasztott Fidesz-KDNP koalíció folytatta a jogi keretek és az államszerkezet 2010-ben megkezdett jelentős átalakítását, jórészt nyilvános konzultáció, illetve az ellenzéki pártokkal folytatott átfogó párbeszéd nélkül. Több nemzetközi szervezet és emberi jogi civil szervezet továbbra is súlyos kritikákat fogalmazott meg a demokratikus intézmények és az átláthatóság, a jogállamiság elvének, illetve a fékek és ellensúlyok rendszerének szisztematikus

eróziója, valamint a független véleményt megfogalmazók fokozódó megfélemlítése miatt.

Az emberi jogokkal kapcsolatos egyéb problémák közé tartoztak ebben az évben a túlszűfolt börtönök, az elhúzódó előzetes letartóztatások, az egyházak elismerési eljárásának politikai determináltsága, a menedékkérők fogva tartása, a kormányzati korrupció, a nők és gyermekek ellen irányuló társadalmi erőszak, a nők szexuális zaklatása, az antiszemitizmus és az emberkereskedelem.

Általánosságban elmondható, hogy a kormány lépéseket tett annak érdekében, hogy vádat emeljen a visszaéléseket elkövető tisztségviselők ellen, és megbüntesse őket (ideértve a rendfenntartó szolgálatoknál dolgozó tisztségviselőket is). A civil társadalmi szervezetek gyanúja szerint azonban a korrupciós tevékenységben részt vevő állami tisztségviselők és közalkalmazottak körében rendkívül elterjedt volt a büntetlenség.

1. rész: Az emberi méltóság tiszteletben tartása, ideértve az alábbiakkal szembeni védelmet:

a. Az élettől való önkényes vagy jogellenes megfosztás

Nem érkezett jelentés arról, hogy a kormány vagy annak tisztviselői önkényes vagy törvényellenes emberölést követtek volna el.

2012-ben a szélsőséges nacionalista Jobbik párt két országgyűlési képviselője hivatalosan emberiesség elleni bűncselekményekkel vádolta meg Biszku Bélát. A 92 éves Biszku 1956-ban a Szocialista Munkáspárt végrehajtó bizottságának tagja volt, 1957-től 1971-ig pedig a belügyminiszteri tisztséget töltötte be. A parlament 2011-ben megszüntette az emberiesség elleni bűncselekmények elévülését. 2013 októberében a Budapesti Nyomozó Ügyészség vádiratot nyújtott be Biszku ellen több emberölésben és háborús bűncselekményben való társtettesi közreműködése miatt. Biszku 1956-ban állítólag felhatalmazta a rendvédelmi erőket Salgótarjánban, hogy tüzet nyissanak a tömegre, melynek következtében 46 polgári személy életét veszítette. Május 13-án a Fővárosi Törvényszék bűnösnek találta Biszku a salgótarjáni lövöldözéssel kapcsolatban, és öt és fél év szabadságvesztésre ítélte háborús bűncselekményekre és egyéb bűncselekményekre való felbujtás miatt. Mind az ügyész, mind a vádlott fellebbezett az ítélet ellen; az év végén ügy folyamatban volt.

December 17-én a Kecskeméti Törvényszék életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte egy rendőrt azért, mert halálra verte Bara József magyar nemzetiségű román állampolgárt, aki 2013 áprilisában rendőrségi őrizetben volt az izsáki rendőrségen lopás vétségének gyanúja miatt. A másodrendű vádlott 20 év börtönbüntetést kapott az incidensben való részvételéért. Két további vádlottat felfüggesztett büntetésre ítélték. Év végén az ítélet még nem volt jogerős.

b. Eltűnés

Nem érkezett jelentés politikai indíttatású eltűnésekről vagy emberrablásokról.

c. Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés

Az alkotmány és a jog általánosságban tiltja ezeket a cselekményeket, azonban egyes beszámolók szerint a hatóságok nem mindig tartották be a vonatkozó tilalmakat.

Április 30-án az Európa Tanács kínzás megelőzésével foglalkozó bizottsága (Committee for the Prevention of Torture – CPT) jelentést tett közzé a 2013 áprilisában börtönökben és befogadó állomásokon tett látogatásáról. A jelentésben foglaltak szerint a Bizottsághoz több panasz is érkezett azzal kapcsolatban, hogy az őrizetbe vételkor a rendőrség túlzott mértékű erőszakot alkalmaz, valamint néhány állítás szerint a rendőrségi kihallgatás során nem bánnak megfelelően a kihallgatott személlyel (pofonok, ütések, rúgások, beletérdelések és gumibotütések alkalmazására kerül sor). A bizottsági küldöttségnek arról is beszámoltak, hogy a rendőrök olykor rasszista szóbeli bántalmazást követnek el.

A bizottsági küldöttséghez érkezett néhány olyan vád is, amely szerint a rabokat fizikailag bántalmazták Kaposváron, a Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben (pofonok és ütések) és a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben (pofonok, ütések és rúgások, néha úgy, hogy a rabok meg voltak közben bilincselve). A meglátogatott büntetés-végrehajtási intézetekből számos beszámoló érkezett rasszista jellegű szóbeli bántalmazásról is. A Bizottságnak komoly fenntartásai voltak azzal kapcsolatban, hogy a börtönök személyzete mennyire hatékonyan vizsgálja ki a nem megfelelő bánásmóddal kapcsolatos panaszokat.

Július 28-án az alapvető jogok biztosa (az ombudsman) a nemzeti kisebbségek jogaiért felelős biztoshelyettessel együtt büntetőeljárást kezdeményezett a legfőbb ügyésznél két rendőr ellen, hivatalos eljárásban megvalósított nem megfelelő bánásmód miatt. 2012-ben egy 72 éves roma férfit őrizetbe vettek azért, mert akadályozta egy lakás rendőrségi átkutatását, később pedig megverték a gyömrői rendőrségen. Az ombudsman arra a megállapításra jutott, hogy az őrizetbe vétel jogtalan volt, és megsértette az áldozat emberi méltóságát és szabadságát. Az ombudsman azt is megjegyezte, hogy a rendőrfőkapitányság és a Gyömrői Nyomozó Ügyészség nem vizsgálta ki elég alaposan az áldozat által a rendőri bántalmazással kapcsolatban benyújtott panaszt, ezzel pedig megsértette az áldozat tisztességes eljáráshoz való jogát. Augusztus 22-én a Legfőbb Ügyészség újabb nyomozást rendelt el az ügyben, amely az év végén folyamatban volt.

Folytatódott a 2006-os kormányellenes tüntetések rendőri kezelésével kapcsolatos bírósági ügy. 2013 februárjában a Központi Nyomozó Főügyészség vádat emelt a korábbi országos rendőrfőkapitány, Bene László, a korábbi budapesti rendőrfőkapitány,

Gergényi Péter, a rendészeti biztonsági szolgálat korábbi parancsnoka, Dobozi József és további 11 korábbi és jelenlegi vezető rendőrtiszt ellen, azért, mert nem adtak ki utasításokat, miközben a tömeg 2006-ban a köztelevízió központját ostromolta, valamint egyéb bűncselekmények miatt.

A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 2013 szeptemberében kezdte meg az eljárásokat, amelyek az év végén még folyamatban voltak. Szeptember végéig az állam 270 millió forintot (1,04 millió USD-t) fizetett ki az áldozatoknak kártérítésként a 2006. évi rendőri intézkedések miatt.

A büntető törvénykönyv 1999 óta tartalmazza a feltételes szabadságra bocsátás nélküli életfogytig tartó szabadságvesztés lehetőségét, amely 2012-ben az alkotmányba is bekerült. Május 20-án az Emberi Jogok Európai Bírósága úgy határozott, hogy a feltételes szabadságra bocsátás nélküli életfogytig tartó szabadságvesztés embertelen és lealacsonyító, és sérti a kínzásnak az emberi jogok európai egyezményében szereplő tilalmát. A Bíróság arra sürgette a kormányt, hogy alakítsa át az aktuális rendszert, lehetőleg egy olyan jogszabály útján, amely bevezeti az életfogytig tartó büntetések felülvizsgálatának rendszerét. November 18-án a parlament úgy módosította a törvényt, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetést töltő rabok legfeljebb 40 év börtönben töltött idő után jogosulttá válnak a feltételes szabadságra bocsátásra (a jogszabály 2015-től hatályos). A módosítások alapján ezeket az ügyeket a Kúria – az ország legmagasabb szintű bírói testülete – által kijelölt öt büntetőbíróból álló kegyelmi bizottságnak kell értékelnie.

Az emberi jogi civil szervezetek továbbra is keményen bírálták azokat a nemrégiben bevezetett jogi aktusokat, amelyek bizonyos körülmények esetén lehetővé teszik a fiatalok elleni vádemelést, illetve fiatalok bebörtönzését. A 2013 júliusában hatályba lépett átdolgozott büntető törvénykönyv 14 évről 12-re csökkentette a fiatalok bíróság elé állításának alsó korhatárát abban az esetben, ha a fiatal emberöléssel, súlyos testi sértéssel, rablás minősített esetével vagy ittas, fogyatékossgal élő, illetve idős személyek sérelmére elkövetett lopással vádolják. A szabályok szerint a bíróságok nem szabhatnak ki szabadságvesztés-büntetést a 12 és 14 év közötti fiatalokra, azonban különleges eljárásokat írhatnak elő, így például a fiatalok javítóintézetében való elhelyezést. A 12-14 év közötti fiatalok esetében az előzetes letartóztatás egy évnél nem tarthat tovább – ezzel szemben a 14 évnél idősebbek esetében az előzetes letartóztatás maximális időtartama két év – és javítóintézetben kell elhelyezni őket. A szabálysértési törvény lehetővé teszi a bíróságoknak a fiatalok (14 és 18 év közötti személyek) legfeljebb 45 napig tartó elzárását olyan esetekben, amikor a fiatalnak nincs jövedelme vagy vagyona, ezért nem bírásolható meg. A közérdekű munkára vonatkozó rendelkezések csak a 16 évesnél idősebb fiatalokra alkalmazandók, és az elzárás egyéb alternatívái – mint például a közvetítői eljárás – nem alkalmazandók az esetekben.

A börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotok

A büntetés-végrehajtási rendszer fő problémáit továbbra is a túlszűfolttság és a rossz fizikai állapotok jelentették. 2002 óta a Magyar Helsinki Bizottság rendszeres ellenőrző látogatásokat teljesít a büntetés-végrehajtási intézetekben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával (BVOP) kötött együttműködési megállapodás alapján.

2013-ban az Emberi Erőforrások Minisztériuma egyszeri hozzáférést biztosított a Magyar Helsinki Bizottságnak a fiatalkorúak javítóintézeteihez és a speciális gyermekotthonokhoz, annak érdekében, hogy megfigyelhessék az említett intézményekben uralkodó állapotokat.

Fizikai állapotok: A Magyar Helsinki Bizottság arról számolt be, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek nagymértékű és egyre növekvő túlszűfolttsága súlyos emberi jogi problémát jelentett.

Szeptember végén a börtönök és a befogadó állomások lakóinak száma 18 360 volt – közülük 1418 fő volt nő, 469 fő pedig fiatalkorú –, 12 869 fő hivatalos befogadóképesség mellett. A börtönök kihasználtsága a 2013-as 145%-ról 143%-ra csökkent.

A Magyar Helsinki Bizottság megjegyezte, hogy a túlszűfolttság mértéke egyes intézményekben sokkal magasabb volt az országos átlagnál (például 179% volt a Baranya Megyei Börtönben), és az előzetes letartóztatásban lévőket elhelyező intézmények különösen zsűfoltak voltak (2013-ban 207% a Bács-Kiskun Megyei Börtön előzetesen letartóztatottaknak fenntartott részében). A Magyar Helsinki Bizottság szerint a túlszűfolttság azzal járt, hogy különböző biztonsági szintű büntetéseket töltő fogvatartottakat is elhelyeztek ugyanazon cellában.

A BVOP szerint szeptember végéig öt fogvatartott követett el öngyilkosságot. A kötelezően lefolytatott vizsgálat minden esetben azt állapította meg, hogy sem az öröket, sem a többi elítéltet nem terheli felelősség a halálesetekért.

A Magyar Helsinki Bizottság szerint volt példa arra, hogy az örök bántalmazták a rabokat, valamint a rabok között is előfordult erőszak. Az országos rendőrfőkapitány 2010-es határozata szerint a fogvatartottak egészségügyi vizsgálata csak kivételesen történhet ör jelenléte nélkül, abban az esetben, ha azt a fogvatartott vagy az orvos kéri, és ha arra az illetékes tiszt engedélyt ad. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is kifogásolta, hogy csak a belső egészségügyi személyzet vizsgálta meg azokat a fogvatartottakat, akik fizikai bántalmazásról számoltak be. Ezt a gyakorlatot az Európa Tanács kínzás megelőzésével foglalkozó bizottsága is bírálta április 30-án kiadott jelentésében, melyben megjegyezte, hogy „jóformán az összes fogvatartotton elvégzett orvosi vizsgálat rendőrök jelenlétében zajlott”.

A Magyar Helsinki Bizottság szerint a rabok könnyen jutottak ivóvízhez, valamint megfelelő minőségű és mennyiségű élelmiszerhez. A Magyar Helsinki Bizottság szerint továbbra sem állt rendelkezésre elegendő megfelelő ágynemű, törölköző és ruházat, valamint elégtelen volt az egészségügyi ellátás. Egyes létesítményekben a tisztálkodóhelyiségek és a vécék is nagyon rossz állapotban voltak. Voltak olyan börtönök, ahol a vécé nem volt elszeparálva a napközbeni tartózkodási helytől.

A Magyar Helsinki Bizottság ezenkívül gyakran tapasztalta, hogy nem volt elegendő természetes fény és mesterséges világítás a cellákban.

Nyilvántartások: A rabokkal kapcsolatos nyilvántartásokat általában megfelelően vezették. A hatóságok a nem erőszakos bűncselekményeket elkövető személyek esetében a szabadságvesztés helyett egyéb alternatívákat alkalmaztak, például közvetítői eljárást vagy pénzbüntetést. A közvetítői eljárást a vádlott vagy a sértett kezdeményezheti olyan ügyekben, amelyekben az érintettet legfeljebb öt év szabadságvesztéssel büntethető bűncselekménnyel gyanúsítják. 2013-ban a közvetítők 108 sikeres egyezségkötésben vettek részt, ami az összes közvetítői eljárás 70%-ának felelt meg.

Nem létezett a börtönügyekkel foglalkozó külön ombudsman, azonban a fogvatartottak panaszt nyújthatnak be az alapvető jogok biztosához (az ombudsmanhoz) vagy a fogva tartás felett törvényességi felügyeletet gyakorló ügyészséghez. Az ombudsman intézkedik a börtönökkel kapcsolatos panaszok tárgyában, valamint hivatalból vizsgálatokat folytat le, azonban nem jogosult eljárni az elítéltek nevében. Az év során az ombudsman három jelentést adott ki a börtönállapotokról. Május 21-én az ombudsman jelentést adott ki a gyulai Békés Megyei Börtönről, amelyben elsősorban a túlzásfolttságot és a cellák kis méretét bírálta, továbbá azt, hogy a vécék nem voltak elkülönítve az elítéltek életterétől. Az ombudsman 2010-hez hasonlóan ismét kérelmezte az igazságügy-minisztertől, hogy vezessenek be kötelező szabályokat a rabok életterével kapcsolatban, a 2010 óta hatályban lévő fakultatív szabályok helyett. Bár 2010-ben a miniszter elutasította a kérést, a május 21-i ombudsmani jelentés megismételte, hogy a meglévő szabályok nincsenek összhangban a jogbiztonság, az emberi méltóság és a tisztességes eljárás követelményeivel. Október 27-én az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezte a fogvatartottak számára elérhető életterre vonatkozó 2010-ben bevezetett fakultatív követelményeket; a változás 2015. március 31-től hatályos. Az Alkotmánybíróság úgy rendelkezett, hogy a jogszabály sérti az embertelen és lealacsonyító bánásmód alkotmányban és az emberi jogok európai egyezményében előírt tilalmát, és sürgette a jogalkotókat, hogy olyan új jogszabályt fogadjanak el, amely kötelező minimumkövetelményeket vezet be az életterre vonatkozóan.

A törvény szerint a fogvatartottakat havonta legalább 30 perc látogatási idő illeti meg. A börtönörök döntenek a látogatások maximális hosszáról, ami a legtöbb intézményben egy óra volt. A Magyar Helsinki Bizottság megítélése szerint a havi maximum egyórás látogatási idő nem méltányos, különösen az előzetes letartóztatásban lévők esetében. A törvény az adott létesítmény lehetőségeihez mérten lehetővé teszi a fogvatartottak

számára, hogy telefonáljanak. A Magyar Helsinki Bizottság beszámolója szerint a telefonálási lehetőséget minden létesítményben biztosították, de a telefonbeszélgetések megengedett időtartamát és a telefonhoz való hozzáférést illetően jelentős eltérések voltak az intézmények között.

A civil szervezetek jelentései szerint a hatóságok általánosságban megengedték az elítéltek és a fogvatartottak számára a szabad vallásgyakorlást.

A hatóságok általában lehetővé tették az elítéltek számára, hogy cenzúra alkalmazása nélkül panaszt nyújtsanak be az igazságügyi szervekhez, valamint hogy vizsgálatért folyamodjanak, ha úgy gondolják, hogy embertelen körülmények között tartják őket fogva. A hatóságok általában kivizsgálták az embertelen körülményekre vonatkozó hitelt érdemlő állításokat.

Független vizsgálatok: Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) engedélyezte, hogy a helyi és nemzetközi emberi jogi csoportok, valamint a média független vizsgálatot folytasson le a börtönök körülményeire vonatkozóan. A Magyar Helsinki Bizottság arról számolt be, hogy 2013 során öt börtönt kerestek fel, valamint az év során egy alkalommal meglátogatták a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetet is. A Magyar Helsinki Bizottság ezenkívül október 15-ig hét látogatást tett fiatalkorúak javítóintézeteiben és speciális gyermekotthonokban. Március 10-én a Magyar Helsinki Bizottság jelentést adott ki a tőköli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében uralkodó életkörülményekről, amelyben elsősorban a túlsúlyfolságot és az egészségtelen körülményeket bírálta, amelyek fertőző bőrbetegségeket is okoztak. A Magyar Helsinki Bizottság arról számolt be, hogy látogatása után egy orvos megvizsgálta a fiatalkorú fogvatartottakat, akik ezt követően megkapták a szükséges kezelést. A Magyar Helsinki Bizottság jelentését követően a higiéniai és a fizikai feltételeken is javítottak.

Április 30-án az ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága kiadott egy jelentést a legutóbbi, 2013 áprilisában lezajlott időszakos látogatásáról, melynek során a börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotokat vizsgálták hat rendőrségi fogdában és négy börtönben. A jelentés szerint a Kínzás Elleni Bizottságnak „súlyos aggályai” merültek fel amiatt, hogy hiányoztak a túlsúlyfolság elleni hatékony intézkedések, ami állítólag jelentős hatással volt a börtönélet számos aspektusára, így például fokozódtak a dolgozók és a rabok közötti feszültségek.

Javuló tendenciák: Az év során 215 fővel nőtt a börtönök befogadóképessége. A Kínzás Elleni Bizottság a 2013 áprilisában tett látogatásáról szóló jelentésében arra a következtetésre jutott, hogy legutóbbi, 2009-es látogatása óta történt néhány pozitív intézkedés a rendőrség általi rossz bánásmód megelőzésére, valamint az egészségügyi szolgáltatások és az ügyvédekhez való hozzáférés javítására.

d. Önkényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel

Az alkotmány és a jog tiltja az önkényes letartóztatást és őrizetbe vételt. Egyes beszámolók szerint a hatóságok nem mindig tartják be a vonatkozó tilalmakat.

A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe

A rendfenntartásért az ország egész területén a Belügyminisztérium irányítása alatt működő ORFK felel. Az ORFK alá az ország tizenkilenc megyei főkapitánysága és a budapesti főkapitányság tartozik. A városi rendőrkapitányságok helyi hatáskörrel rendelkeznek, azonban a megyei rendőrség alárendeltségében működnek.

Közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt két azonos rangú egység működik: a Terrorelhárítási Központ (közismert rövidítéssel: TEK), valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). A Terrorelhárítási Központ feladata a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelme, valamint különböző terrorcselekmények, köztük az emberrablások, a gépeltérítések és az ilyen cselekményekkel kapcsolatban elkövetett egyéb bűncselekmények megakadályozása, felderítése és kinyomozása, valamint az elkövetők elfogása. A 2011-ben létrehozott NVSZ feladata a rendvédelmi szerveken, a központi államigazgatási szerveken és a polgári titkosszolgálatokon belüli korrupció megakadályozása, illetve felderítése. Mind a Terrorelhárítási Központ, mind az NVSZ jogosult hírszerző tevékenységet folytatni és fedett nyomozást végezni, bizonyos esetekben előzetes bírói felhatalmazás nélkül is. A Magyar Honvédség a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozik, feladata pedig az ország külső erőkkal szembeni védelme, a belföldi biztonsággal kapcsolatos egyes feladatok ellátása, valamint a katasztrófaelhárítás.

A szervezett állampolgári csoportok, például a polgárőrök fontos szerepet játszottak a rendőrség bűnmegelőzési munkájának támogatásában és a közbiztonság fenntartásában. A jog előírja, hogy a polgárőröknek hivatalos együttműködési megállapodást kell kötniük az illetékes rendőrkapitánysággal, és az együttműködési kötelezettség megszegése esetére bírságot helyez kilátásba. A jogosulatlan rendfenntartó tevékenység szervezését a jog két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. Az ügyészség fenntartotta a polgárőr csoportok feletti törvényességi felügyeletet, és bírósági eljárást indíthatott, ha egy adott csoport nem rendelkezett a rendőrséggel kötött hivatalos együttműködési megállapodással.

Október 8-án a Szegedi Ítéltábla jogerős határozatával feloszlatta a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesületet. A határozat hatályon kívül helyezte a Gyulai Törvényszék március 24-i ítéletét, amely engedélyezte a csoport számára a járőrözés folytatását. A törvényszéki bíró az indokolásban védelmébe vette a „cigánybűnözés” kifejezést, és azzal érvelt, hogy a „cigány népesség erkölcsi felfogása nem tiszteli a magántulajdont és az együttélés normáit”. Több emberi jogi civil szervezet és roma csoport tüntetett a március 24-i határozat ellen, és szóban bírálták a törvényszéki bírót. Az Országos Bírói

Etikai Tanács május 26-án hozott határozata szerint a bíró megsértette azt a bírói etikai követelményt, amely szerint a bírónak előítéletektől mentesen kell eljárniuk, és fenn kell tartaniuk a pártatlanság látszatát. A Szegedi Ítéltábla október 8-i határozatában megállapította, hogy az egyesület az őrjáratok során több településen (például 2012-ben Devecseren és Cegléden) visszaélt a véleménynyilvánítás szabadságával, és súlyosan megsértette mások jogait, amikor rasszista kifejezésekkel uszított a roma közösség elleni erőszakra.

Megmaradt a polgári hatóságok általános felügyelete a rendőrség, az NVSZ és a hadsereg felett, a kormánynak pedig hatékony mechanizmusok álltak rendelkezésére, hogy felderítse és megbüntesse a visszaéléseket és a korrupciót. Az ügyészség felel a rendőri visszaélésekkel kapcsolatos ügyek kivizsgálásáért. Ha a visszaélés a katonai bíróságok hatáskörébe tartozik, katonai ügyészek nyomoznak az adott ügyben. Bár a biztonsági erőket érintő büntetlenségről nem érkezett jelentés az év során, a Magyar Helsinki Bizottság felhívta a figyelmet arra, hogy nagy volt az aránytalanság a vádemelések számában a rendfenntartó erők olyan tagjai ellen, akiket visszaélések elkövetésével vádoltak, illetve olyan személyek ellen, akiket hivatalos személy elleni erőszak elkövetésével vádoltak. Az év első hat hónapjában a rendfenntartó erők tagjai ellen csak a visszaélés elkövetésével kapcsolatos panaszok 3 százalékában történt vádemelés, míg hivatalos személy elleni erőszak gyanújával az esetek 69 százaléka végződött vádemeléssel. Jelentős különbség volt tapasztalható a rendfenntartó erők bűncselekménnyel vádolt tagjainak elítélési aránya (55,7 százalék 2013-ban és 69,5 százalék az év első hat hónapja alatt), valamint a hivatalos személy elleni erőszakkal vádolt személyek elítélési aránya (96,6 százalék 2013-ban és 96,9 százalék az év első hat hónapja alatt) között.

A jogsértés elkövetésében bűnösnek talált rendőrök büntetéseinek közé tartozik a megrovás, az elbocsátás és – amennyiben büntetőeljárásban elítélték őket – a szabadságvesztés.

Az enyhébb visszaélések áldozatainak vagy az elkövető egységénél tehetnek panaszt, vagy a Független Rendészeti Panasztestületnél, amely a rendőrség alapvető jogokat sértő kihágásait és mulasztásait vizsgálja ki. A parlament által felállított öttagú testület a rendőri hatóságoktól függetlenül működött. A testülethez szeptember végéig 289 bejelentés érkezett. 72 panaszt vizsgáltak ki (köztük néhány, még 2013-ban benyújtott ügyet), és három esetben találtak súlyos, hat esetben pedig kisebb jogsértést. A testület nyolc esetet továbbított az országos rendőrfőkapitánynak, aki egy esetben részben elfogadta a megállapításokat, két esetben pedig elutasította azokat. A többi ügy folyamatban van. A Független Rendészeti Panasztestület jogköre csak arra terjed ki, hogy javaslatot tegyen az Országos Rendőr-főkapitányságnak, és jelentse megállapításait a parlamentnek.

A rendőri állomány tagjai körében tapasztalható korrupció továbbra is problémát jelentett (lásd a 4. részt).

Az év első kilenc hónapjában a Belügyminisztérium 4370 rendőr esetében állapított meg fegyelemsértést, 556 rendőrt találtak bűnösnek szabálysértés elkövetésében, 297 rendőrt bűncselekmény elkövetésében találtak bűnösnek, 14 rendőrt pedig szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak. Ugyanebben az időszakban a bíróságok négy rendőrt ítélték letöltendő, 16-ot pedig felfüggesztett börtönbüntetésre, 115 rendőrré pénzbüntetést szabtak ki, 20-at pedig felmentettek a szolgálat alól. Szintén ebben az időszakban 15 rendőrt ítélték el korrupció miatt, 31 rendőrt pedig próbára bocsátottak.

Őrizetbe vételi eljárás és a fogvatartottakkal való bánásmód

A rendőrségnek az első kihallgatás elején tájékoztatnia kell a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról. Az első kihallgatásra az őrizetbe vételtől számított 24 órán belül sort kell keríteni. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották ezt a jogot.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadlábra helyezés rendszere megfelelően működik. Nem alkalmaznak azonban óvadékot, ha fennáll a szökés veszélye. A Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint az óvadék és az előzetes letartóztatás egyéb alternatívái kihasználatlanok. A Magyar Helsinki Bizottság szerint az ellenőrző rendszer és a megfelelő eszközök hiánya volt az oka annak, hogy az előzetes letartóztatás alternatívái, mint például a házi őrizet és az utazási korlátozások nem voltak eléggé kihasználva.

A jog szerint a rendőrségnek a kihallgatásuk előtt tájékoztatnia kell a gyanúsítottakat arról, hogy jogukban áll ügyvédet fogadni. Már a nyomozati szakaszban is kötelező a védőügyvéd általi képviselést, ha a gyanúsított olyan bűncselekménnyel vádolják, amely öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető; ha a gyanúsított már őrizetben van; ha a gyanúsított siket, vak, nem tud beszélni vagy kóros elmeállapotú; nem beszél magyarul vagy az eljárás nyelvén; bármilyen okból nem képes személyesen védekezni; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetéből adódóan védőügyvéd kirendelését kéri. A bírósági szakaszban szintén kötelező az ügyvédi képviselést, ha a tárgyalás a megyei bíróság mint elsőfokú bíróság előtt zajlik; ha gyorsított eljárásról van szó (gyorsított és egyszerűsített eljárás kisebb szabálysértések miatt); ha a tárgyalást a vádlott távollétében tartják meg; ha a vádlott kéri; ha a vádlott érdekében hivatalból kirendelt jogi képviselést szükséges; illetve ha pótmagánvádló vádat emel (bizonyos korlátozott körülmények esetén a sértettnek joga van vádat emelni kisebb jelentőségű bűncselekmények esetén).

Azokban az esetekben, amikor jogi képviselőre van szükség, a gyanúsítottaknak három nap áll rendelkezésükre, hogy védőügyvédet fogadjanak; ha erre nem kerül sor három napon belül, a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a gyanúsított egyértelműen jelzi, hogy nem kíván védőügyvédet megbízni, a rendőrségnek vagy az ügyészségnek haladéktalanul gondoskodnia kell a védő hivatalból történő kirendeléséről az illetékes ügyvédi kamara által vezetett ügyvédi jegyzékből. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta a jogi képviselők hivatalból történő kirendelésének rendszerét amiatt,

hogy a hatóságok szabadon választhatják meg a kirendelt védőügyvédet. A Magyar Helsinki Bizottság szerint eléggé elterjedt volt, hogy a rendőrkapitányságok „házon belüli” hivatalból kirendelhető védőügyvédeket alkalmaztak, és a megfigyelők szerint e védőügyvédek teljesítménye általában gyengébb minőségű volt, mint a megbízott ügyvédeké.

A rendőrség és az ügyészség a jogszabályok szerint nem köteles várni a gyanúsított kihallgatásával addig, amíg a védő megérkezik. 2013 márciusában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az, hogy egy bűncselekmény gyanúsítottjának első kihallgatásán nem volt jelen a kötelezően előírt védőügyvéd – mivel a rendőrség nem adta meg kellő időben a kihallgatás időpontját és helyszínét – megsértette a védőügyvédhez való alkotmányos jogot. Az Alkotmánybíróság határozata szerint a gyanúsított azon kijelentései, amelyeket védőügyvéd távollétében tett, nem használhatók fel bizonyítékként a büntetőeljárás alatt. Az emberi jogi szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a rendőrség rendszerint védőügyvéd jelenléte nélkül is folytatta a kihallgatást, közvetlenül azt követően, hogy a gyanúsítottat tájékoztatták arról, hogy joga van a jogi képviselőhöz.

A törvény lehetővé teszi a rövid időre fogvatartottak számára, hogy fogva tartásukról nyolc órán belül értesítsék hozzátartozóikat vagy másokat, kivéve, ha az értesítés veszélyezteti a nyomozást. A nyomozó hatóságoknak 24 órán belül értesíteniük kell a 72 óras őrizetben levő fogvatartott hozzátartozóit az őrizet tényéről és a fogvatartott tartózkodási helyéről.

Önkényes letartóztatás: Az év első hat hónapjában a Legfőbb Ügyészség 25 esetben utasított el önkényes letartóztatásra vonatkozó hivatalos panaszt, 18 esetben vádemelés nélkül lezárta a nyomozást, négy esetben pedig eljárást indított.

Előzetes letartóztatás: Bizonyos körülmények (például szökés, ismételt bűnelkövetés vagy a nyomozás hátráltatásának veszélye) esetén az ügyész indítványt nyújthat be a nyomozási bíróhoz, amelyben kezdeményezi a vádlott előzetes letartóztatását. Ha a vádemelés előtt rendelték el, az előzetes letartóztatás addig tart, amíg az eljáró bíróság ítéletet nem hoz, de nem haladhatja meg az egy hónapot, kivéve ha a nyomozási bíró az ügyész kérelme alapján alkalmanként legfeljebb három hónappal, maximum egy év időtartamra meg nem hosszabbítja. A megyei bíróságok a fentiekén túl is meghosszabbíthatják az előzetes letartóztatást. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatással szemben. A vádemelést követően elrendelt vagy meghosszabbított előzetes letartóztatás a jogerős ítélet kihirdetéséig tart, de legfeljebb az elsőfokú bíróság ítéletében meghatározott letöltendő szabadságvesztés tartamáig.

2013 novemberében a parlament eltörölte az előzetes letartóztatás négyéves korlátját azon személyek esetében, akiket 15 évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményekkel vádolnak; ezek a vádlottak tehát korlátlan ideig előzetes letartóztatásban maradhatnak. Január 16-án a Magyar Helsinki

Bizottság és az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet kérelmezte, hogy az ombudsman nyújtson be kérelmet az Alkotmánybírósághoz azzal a 2013-as módosítással kapcsolatban, amely bizonyos esetekben eltörölte az előzetes letartóztatás felső időbeli határát, arra hivatkozva, hogy az súlyosan sérti a személyi szabadságot.

Szeptember végén még nem érkezett meg az ombudsman válasza a civil szervezet kérelmére.

2013 szeptembere óta azok a büntetőügyek, amelyekben a vádlott előzetes letartóztatásban van, elsőbbséget élveznek a gyorsított tárgyalások egyéb fajtáival szemben, ideértve egyes kiskorúakkal szemben elkövetett bűncselekményeket is.

A BVOP szerint szeptember végén a hatóságok 4721 személyt tartottak előzetes letartóztatásban. Közülük 1047 hat hónap és egy év közötti időtartamot töltött eddig letartóztatásban, 1616-an pedig több mint egy évet. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is aggályosnak találta az előzetes letartóztatásban lévők nagy számát; azt, hogy egyre több előzetes letartóztatás tartott egy évnél hosszabb ideig; valamint az előzetes letartóztatást elrendelő önkényes bírói határozatokat. A Magyar Helsinki Bizottság kiemelte, hogy az elmúlt években több mint 90% volt azoknak a sikeres ügyészi kérelmeknek az aránya, amelyek arra irányultak, hogy az eljárás nyomozati szakaszában rendeljenek el előzetes letartóztatást.

A törvény értelmében azok a személyek, akiket előzetes letartóztatásba helyeztek, de később felmentettek, pénzbeli kompenzációban részesülhetnek.

Elutasított menedékkérők és hontalan személyek fogva tartása: 2013 júliusa óta a jog lehetővé teszi azon elutasított menedékkérők fogva tartását, akik őrizetben voltak a menedékjogi eljárásuk alatt, és akiknek folyamatban van a kitoloncolása; illetve akik egy előírt időszakon belül nem hajlandóak önként elhagyni az országot. A Magyar Helsinki Bizottság bírálta azt az általános gyakorlatot, hogy bilincsek és pórázok alkalmazására kerül sor, amikor a fogvatartottak rendőri kísérettel vagy fegyveres biztonsági őrökkel elhagyják a befogadó állomás területét, anélkül, hogy egyedileg vizsgálnák, hogy az adott személy milyen kockázatot jelenthet.

Kegyelem: Szeptember 30-ig Áder János köztársasági elnök összesen három személyt részesített hivatalosan kegyelemben, amely az összes kérelem 1,3 százalékának felel meg.

e. A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása

Az alkotmány és a jog rendelkezik a tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jogról és az ügyek ésszerű időn belül történő, független és pártatlan bíróság általi elbírálásáról. Az emberi jogi civil szervezetek azonban továbbra is aggályukat fejezték ki azon 2010. évi szabályok miatt, amelyek lehetővé tették a parlamentben kétharmados többséggel

rendelkező kormánypartoknak, hogy az ellenzéki partoktól függetlenül jelöljék és válasszák meg az Alkotmánybíróság tagjait. 2014-ben ez azt eredményezte, hogy az Alkotmánybíróság túlnyomó többségében a kormánypartok által jelölt bírákból állt. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották a bírói határozatokat.

A 2011. évi bírósági reformról szóló törvény a bíróságok igazgatását az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnökére bízta, az igazságszolgáltatás egységes szakmai felügyelete pedig a Kúria elnökének feladata. Az OBH elnökének jogköre magában foglalja a bíróságok költségvetési és pénzügyi igazgatását, valamint a bírósági dolgozók felvételét és kinevezését. A törvény létrehozta az Országos Bírói Tanácsot is, amely egy 15 bíróból álló tanácsadó testület.

2011 és 2013 októbere között az alkotmány és egyes jogszabályok felhatalmazták az OBH elnökét, hogy az általánosan illetékes bíróság helyett másik bíróságot jelöljön ki az eljárásra annak érdekében, hogy megvalósuljon az ügyteher bíróságok közötti egyenletes elosztása. Az említett időszak alatt az OBH elnöke 42 ügyet helyezett át. Miután az alkotmány módosítása folytán megszűntek az ügyek áthelyezésére vonatkozó rendelkezések, az Alkotmánybíróság 2013 decemberében megállapította, hogy az OBH elnökének joga az ügyek áthelyezésére sértette az alkotmányt és az emberi jogok európai egyezményét, azt azonban az Alkotmánybíróság nem határozta meg, hogy a már áthelyezett ügyeket hogyan kellene kezelni. Április 28-án a Kúria megállapította, hogy az a bíróság felel a bírósági eljárás lefolytatásáért, ahová az ügyet áthelyezték, és ahol már megkezdték az eljárást. Szeptember végén tíz áthelyezett ügy volt folyamatban.

2013 márciusában a parlament jogszabály-módosításban rendelkezett arról, hogy a bírák (valamint az ügyészek és a közjegyzők) kötelező nyugdíjkorhatárát egy tízéves időszak alatt fokozatosan 70 évről 65 évre kell csökkenteni. A jogszabályváltozásra azt követően került sor, hogy az Európai Unió Bírósága határozatában megállapította, hogy az ország megsértett egy vonatkozó uniós irányelvet, valamint hogy az Alkotmánybíróság határozatában érvénytelenítette a 2011-ben elfogadott, a nyugdíjkorhatárt 70-ről 62 évre leszállító jogszabályt. A módosítás alapján 231 2012-ben nyugdíjba vonulni kényszerült bíró kérelmezhetett bírói állásába, illetve bármely általa korábban betöltött magas szintű igazgatási pozícióba való visszahelyezését (ha azt még nem töltötték be), vagy pedig nyugdíjban maradhattak, és kártérítést igényelhettek. Az új törvény alapján 152 személy került vissza bírói munkakörébe, 21 személyt visszahelyeztek eredeti magas szintű bírósági igazgatási pozíciójába, 56-an az általánosan kártérítést választották, egy fő betöltötte a 70. életévét, egy fő pedig elhunyt. A 231 bíró és tisztségviselő közül 171 indított önállóan pert a magyar munkaügyi bíróságok előtt jogellenes elbocsátás miatt, és hozzávetőleg 150 bíró fordult az EJEB-hez. Szeptemberig a magyar bíróságok 143 ügyben határoztak úgy, hogy a bírák kényszerű korai nyugdíjazása jogellenes volt, és hogy a bírákat vissza kell helyezni a pozíciójukba. Az EJEB előtti eljárások október végén még folyamatban voltak.

A 2011. évi alkotmány és annak 2013. évi módosítása szerint a kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, az ombudsman, a Kúria elnöke és a legfőbb ügyész kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál a törvények, jogszabályok és egyéb rendelkezések alkotmányosságának felülvizsgálatát.

2010-ben és 2013-ban a parlament korlátozásokat vezetett be az Alkotmánybíróság hatáskörét illetően: korlátozta azon költségvetési vonzatú, potenciálisan alkotmányellenes jogszabályok felülvizsgálatát, amelyeket olyan időszakban fogadnak el, amikor az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja. Ez a korlátozás a korábban elfogadott jogszabályok tekintetében akkor is alkalmazandó, ha az államadósság már 50% alá csökkent. A parlament ezenkívül beiktatott egy különös korlátozást is, amely szerint az Alkotmánybíróság az Alaptörvény módosítását csak a megalkotására és kihirdetésére vonatkozó eljárási követelmények tekintetében vizsgálhatja felül, és nem vizsgálhatja felül a módosítások érdemi részét. A civil szervezetek és a nemzetközi szervezetek továbbra is fenntartották, hogy 2010 és 2013 között a kormány számos alkotmánymódosítást vezetett be az élesen bírált jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatának megakadályozása céljából, és hogy az Alkotmánybíróság hatáskörének korlátozása hozzájárult a hatalmi ágak egyensúlyát biztosító fékek és ellensúlyok meggyengüléséhez.

Szeptember 18-án Paczolay Péter, az Alkotmánybíróság elnöke egy nyilvános konferencián kijelentette, hogy „nyugtalanító, hogy a jogalkotók – akik jelen esetben jogosultak voltak, és még mindig jogosultak az alkotmány módosítására – nemrégiben több alkalommal megpróbálták vitatni az Alkotmánybíróság jogát az új alkotmány, azon belül is az alapvető jogok értelmezésére, és saját maguknak tartották fent ezt a jogot, olykor egyenesen ellentmondva az Alkotmánybíróság értelmezésének”.

Szeptember 24-én a nyugalmazott bírák helyett a parlament három új alkotmánybíróvá választott 12 évre. Egy 2013 decemberi alkotmánymódosítás alapján az alkotmánybíróknak már nem kell nyugdíjba menniük, ha betöltötték a 70. életévüket, tehát a teljes 12 éves megbízatásukat kitölthetik. Az emberi jogi civil szervezetek komoly aggályaiknak adtak hangot amiatt, hogy az új bírák megválasztásával a kizárólag a jelenleg hivatalban lévő kormány által a 2010-es hatalomátvétel óta kinevezett alkotmánybírók száma 12-re nőtt (akik közül egy fő már nyugdíjba ment), így jelenleg a 11 fő a 15-ből elsöprő többséget jelent.

A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották a bírói határozatokat, azonban az év során a vezető állami tisztségviselők alkalmanként kritikával illették az EJEB határozatait. Május 20-án Orbán Viktor miniszterelnök egy kampányrendezvényen felháborítónak nevezte az EJEB életfogytig tartó szabadságvesztésről hozott határozatát, amit újabb bizonyítéknak látott arra, hogy „Brüsszelben és Strasbourgban, tehát az Európai Unióban a bűnelkövetők jogai előnyt élveznek az ártatlanok és az áldozatok jogaival szemben. Ez elfogadhatatlan.” A miniszterelnök hozzátette, hogy „Ezt a kormánynak a

leghatározottabban el kell utasítania, és meg kell védenünk a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés intézményét” (lásd az 1.c. pontban is).

Február 6-án az ombudsman kiadott egy jelentést a büntető törvénykönyv 2012-ben bevezetett „három csapás” rendelkezéséről, amely az erőszakos visszaesőkre és a bűnhalmazatra vonatkozó szabályokat tartalmazott. A jelentés arra a következtetésre jutott, hogy a rendelkezések sértik a jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a vonatkozó jogszabályok módosítására sürgette a közigazgatási és igazságügyi minisztert. Az Alkotmánybíróság július 7-én visszamenőleges hatállyal megsemmisítette a három csapás rendelkezés egyes részeit, miután megállapította, hogy az sértette a jogbiztonság és a kiszámíthatóság követelményeit.

Május 27-én az EJEB úgy határozott, hogy Baka András, a Legfelsőbb Bíróság volt elnökének 2012-es idő előtti elmozdítása megsértette az emberi jogok európai egyezményét. December 15-én az EJEB Nagy Kamarája fenntartotta a határozatot azt követően, hogy a magyar kormány fellebbezést nyújtott be. Az EJEB elutasította a kormány érvelését, amely szerint Baka megbízatásának korai megszüntetésére a legfelsőbb bírósági hatáskör átalakítása miatt volt szükség, és azért, mert a Legfelsőbb Bíróságot felváltotta az újonnan létrehozott Kúria. Az EJEB megállapította, hogy Baka megbízatását azért szüntették meg 42 hónappal annak rendes lejáratára előtt, mert 2011-ben hivatalos minőségében nyilvánosan kifejtette a nézeteit és bírálta a bírói kart érintő jogalkotási reformokat, ezért elmozdítása megsértette a szabad véleménynyilvánításhoz való jogát. Az EJEB azt is megjegyezte, hogy Baka megbízatásának lejártáról már az alkotmány is rendelkezett, ennek megfelelően azt nem lehet rendes bíróságok vagy az Alkotmánybíróság előtt megtámadni, ez pedig sérti a bíróság előtti tisztességes tárgyaláshoz való jogot a polgári jogok és kötelezettségek meghatározása körében.

Bírósági eljárások

Az alkotmány és a jogszabályok minden személy számára biztosítják a tisztességes eljáráshoz és az eljárások ésszerű határidőn belül történő befejezéséhez való jogot, amelyet a független bírói testület általában tiszteletben is tartott. A vádlottakat mindaddig megilleti az ártatlanság vélelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. A gyanúsítottaknak joguk van ahhoz, hogy tájékoztatást kapjanak az ellenük felhozott vádak természetéről és a vonatkozó jogszabályokról, szükség esetén tolmács segítségével. A bírósági eljárások nyilvánosak; a bíró azonban korlátozhatja a nyilvánosságot, és bizonyos körülmények esetén zárt tárgyalást rendelhet el. Esküdtszéki rendszer nincs. Az ítéleteket a bírák vagy néhány esetben egy hivatásos bíróból és két népi ülnökből álló bírói tanácsok hozzák. Az ülnökök az eljárás során ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek, mint a hivatásos bíró. Egyesbíróként és a tanácsok elnökeként azonban kizárólag hivatásos bírók járhatnak el.

Miután a vádlottat tájékoztatták az ellene felhozott vádakról, haladéktalanul emlékeztetni kell őt a védőügyvéd megbízására vonatkozó jogára, illetve arra, hogy kérheti egy védő

kirendelését. Ha az eljárásban kötelező az ügyvédi képviselet, a vádlottat tájékoztatni kell, hogy amennyiben 72 órán belül nem bíz meg védőügyvédet, az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak kell védőt kirendelnie a részére. Ha a vádlott kijelenti, hogy nem kíván ügyvédet megbízni, az ügyész vagy a nyomozó hatóság haladéktalanul gondoskodik egy ügyvéd kirendeléséről.

A törvény úgy rendelkezik, hogy a nyomozó hatóság köteles úgy időzíteni a kihallgatást, hogy a vádlott képes legyen gyakorolni a védelemhez való jogát. A tárgyalási szakaszban a bírósági tárgyalásra szóló idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. A tárgyalás alatt a vádlottak és védőik korlátozás nélkül hozzáférhetnek a vádnál lévő, az ügy szempontjából lényeges bizonyítékokhoz. A vádlottak ellentmondhatnak, illetve kérdéseket tehetnek fel a tanúknak, és saját maguk is tanúkat állíthatnak, valamint bizonyítékokat mutathatnak be. A törvény úgy rendelkezik, hogy senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára nézve terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson. A vádlottak jogosultak fellebbezést benyújtani. Ezek a jogok minden állampolgárt megillettek.

Politikai foglyok és fogvatartottak

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

Polgári bírósági eljárások és jogorvoslatok

Polgári ügyekben független és pártatlan bírói testület ítélkezik. A jogszabályok értelmében az emberi jogok megsértése esetén kártérítés követelhető. Március 15-én új polgári törvénykönyv lépett hatályba, amely megszüntette azt a korábbi követelményt, amely szerint az emberi jogi jogsértés áldozatának a bíróságon bizonyítania kellett az általa elszenvedett hátrányt vagy kárt, ahhoz, hogy kártérítést kaphasson. Azok a személyek, akik kimerítették a belföldi jogorvoslati lehetőségeket, kérelmet nyújthatnak be az EJEB-hez arra hivatkozva, hogy a kormány megsértette az emberi jogok európai egyezményét.

A regionális emberi jogi bíróság által hozott határozatok

A kormány az EJEB és az Európai Unió Bíróságának joghatósága alá tartozik. Július végéig az EJEB 32 ítéletet hozott az állampolgárok által a kormány ellen benyújtott ügyekben, melyek többsége hosszas bírósági eljárásokhoz kapcsolódott. Bár néhány vezető állami tisztségviselő esetenként nyilvánosan bírálta az EJEB határozatait, a kormány az előírt határidőre kifizette az EJEB által megítélt kártérítést. Július végén az Európai Unió Bírósága két olyan ügyben hozott határozatot, amelyet az Európai Bizottság nyújtott be az állam ellen; az egyikben megállapította, hogy a hagyományos magyar szeszes italok kis mennyiségű magántermelésének mentesítése a jövedéki adó alól sérti az uniós jogot; a másik pedig az adatvédelmi biztos 2012-es idő előtti elbocsátásával volt kapcsolatos (lásd az 1.e. pontot).

f. A magánélet, a családi élet, az otthon vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alkotmány és a törvény tiltja ezeket a cselekményeket, és nem érkezett arról beszámoló, hogy a kormány nem tartotta volna tiszteletben e tilalmakat.

A törvény szerint a rendőrség bírói felhatalmazás vagy átkutatási parancs nélkül is beléphet magánlakásokba segélykérés esetén vagy öngyilkosság megakadályozása érdekében; bűncselekmény megakadályozása vagy félbeszakítása érdekében, vagy azért hogy egy ismert vagy feltételezett bűnözőt letartóztasson, illetve őrizetbe vegyen; hogy megakadályozzon egy olyan eseményt, amely fenyegetést jelent a közbiztonságra nézve, vagy közvetlen fenyegetést jelent egy személy biztonságára, illetve hogy embereket mentsen ki ilyen veszélyből; hogy hivatalos lépéseket tegyen szokatlan vagy tisztázatlan körülmények között bekövetkezett halálesetekkel kapcsolatban; hogy a jogszabályokkal összhangban megtegye a hivatalos lépéseket az építési szabályzat érvényesítésével kapcsolatos eljárások vagy különös körülmények esetén; hogy rendőri őrizetbe vegyen valakit; hogy rövid idejű elzárást alkalmazzon olyan személlyel szemben, aki továbbra is jogellenes magatartást tanúsít, annak ellenére, hogy felhívták annak abbahagyására; hogy hivatalosan eljárjon egy személy védelme vagy létesítmények biztosítása érdekében; és ha a vonatkozó jogszabályokban meghatározott egyéb okokból valamely személlyel szemben rövid távú elzárást kell alkalmazni. Fedett nyomozás vagy hírszerzési eszközök alkalmazása céljából a rendőrség csak akkor léphet be magánlakásokba, ha arra felhatalmazással rendelkezik.

A jog felhatalmazza a Terrorelhárítási Központot, hogy belföldön bírói felhatalmazás nélkül is titkos hírszerzési tevékenységet folytasson bizonyos bűncselekmények nyomozása során. Az említett esetekkel szembeni követelmény, hogy a terrorizmus megelőzéséhez, nemzetbiztonsági kockázathoz, vagy külföldön, háborús zónákban, illetve terrorista csoportok által foglyul ejtett állampolgárok kiszabadításához kapcsolódjanak. Ilyen esetekben (a bíró helyett) az igazságügy-miniszter ad ki engedélyt a titkos hírszerzési akcióra, 90 napos időtartamra, amely egy alkalommal további 90 nappal meghosszabbítható. Az ilyen hírszerzés magában foglalhat titkos házkutatásokat, rögzítő készülékekkel történő megfigyelést, levelek és csomagok kinyitását, valamint elektronikus vagy számítógépes kommunikáció ellenőrzését és rögzítését, a nyomozás alatt álló személyek hozzájárulása nélkül. 2013 novemberében az Alkotmánybíróság elutasított egy ezzel a rendelkezéssel szemben benyújtott alkotmányjogi panaszt, amely a magánélethez való jog megsértésére hivatkozott.

Május 13-án az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet képviselői kérelmet nyújtottak be az EJEB-hez a miniszteri engedélyen alapuló titkos információgyűjtés jogszerűségével kapcsolatban. Az ügy folyamatban van.

Az Alkotmánybíróság március 17-én hatályon kívül helyezte a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény azon módosításait, amelyeket a parlament 2013 májusában

fogadott el, és amelyek kiterjesztették az azon köztisztviselőkre és más nem választott tisztségviselőkre vonatkozó felügyeletet, akiknek a pozíciójával nemzetbiztonsági ellenőrzés jár. A módosítások lehetővé tették a biztonsági szolgálatok számára, hogy az első nemzetbiztonsági ellenőrzésük után is megfigyeljék a tisztségviselőket, külön indok nélkül, hivatali idejük alatt évente kétszer 30 napig. Az Alkotmánybíróság megjegyezte, hogy a törvényjavaslat lehetővé tenné a hírszerző szolgálatok számára, hogy az állami tisztviselők magánéletének intim aspektusait is megfigyeljék, anélkül, hogy az érintettek tudnának róla. Az Alkotmánybíróság ezenkívül alkotmányellenesnek találta azt a rendelkezést, amely szerint az ilyen nemzetbiztonsági ellenőrzésekkel szembeni panaszokról hozott miniszteri határozatok ellen nincs helye jogi kifogásnak. A 2013. évi módosítások végül nem léptek életbe, mivel az Alkotmánybíróság a jogerős ítélet kibocsátásáig felfüggesztette azok végrehajtását.

A jog különös titkos információgyűjtési jogokat biztosít a magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknak.

A Város Mindenkié nevű, a hajléktalanok jogait védő civil szervezet továbbra is jelentős diszkriminációról számolt be az országban élő kb. 30 000 hajléktalannal szemben – akiknek egyharmada a fővárosban lakik –, valamint említést tett széles körű kriminalizálásukról is.

Az alkotmány úgy rendelkezik, hogy az állam és a helyi önkormányzatok „törekednek valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani”, azonban olyan rendelkezést is tartalmaz, amely szerint törvény vagy helyi önkormányzat rendelete a közrend, a közbiztonság, a közegészség és a kulturális értékek védelme érdekében, a közterület meghatározott részére vonatkozóan jogellenessé minősítheti az életvitelszerűen megvalósuló közterületi tartózkodást. 2013 októberétől a világörökségi területként meghatározott közterületeken történő alvás a jogszabályok szerint szabálysértésnek minősül, és elzárással büntethető, a települési tisztségviselők pedig egyéb területeket is tiltottnak minősíthetnek. Ha a szabálysértők a rendőrségi felhívásra nem hagynak el egy adott területet, közérdekű munkára vagy pénzbírság megfizetésére kényszeríthetők, és ha nem tudják kifizetni a pénzbírságot, elzárás alkalmazható velük szemben. Akit hat hónap alatt három alkalommal a jogszabályok megsértésén érnek, elzárható. A Fővárosi Önkormányzat 2013 decemberében elfogadott rendelete megtiltotta, hogy a hajléktalanok világörökségi területen, metróállomásokon, vasútállomásokon, a budapesti repülőtéren, a városi parkokban, 34 aluljáróban, illetve hidak, felüljárók, iskolák, templomok, temetők és egészségügyi intézmények közelében éljenek.

A Város Mindenkié szervezet szerint 2013 októberétől szeptember végéig a hatóságok összesen 176 eljárást indítottak a városban hajléktalanok ellen.

Február 24-én a Fővárosi Törvényszék arra kötelezte Budapest XIV. kerületének önkormányzatát, hogy fizessen 500 000 Ft (1900 USD) kártérítést az adott ügy hat

felperese közül minden egyes személynek, és hivatalos levélben kérjen elnézést minden olyan hajléktalantól, akinek a szálláshelyét 2011-ben megsemmisítették. Az eljáró bíróság megállapította, hogy a kerületi önkormányzat megsértette a hajléktalanok emberi méltóságához és egyenlő bánásmódhoz való jogát, amikor előzetes figyelmeztetés nélkül eltávolította a szálláshelyüket, és megsemmisítette személyes holmijaikat. Október 16-án a Fővárosi Ítéltábla jogerős ítéletében megerősítette az elsőfokú bíróság határozatát.

Április 25-én az ombudsman kezdeményezte a Kúriánál a Fővárosi Önkormányzat hajléktalanokról szóló, 2013 decemberi rendeletének felülvizsgálatát. Az ombudsman azzal érvelt, hogy a rendelet túlságosan kiterjesztette Budapesten azon közterületek körét, ahol a hajléktalanok nem jogosultak életvitelszerűen tartózkodni, és kérte a rendelet semmissé nyilvánítását. A Kúria szeptember 9-én a rendelet két vitatott rendelkezése közül az egyiket december 31-ével megsemmisítette, azon az alapon, hogy a Fővárosi Önkormányzat túllépett a törvényben biztosított hatáskörén, amikor kitiltotta a hajléktalanokat a nyilvános parkolóhelyekről. A Kúria egyes gyalogos aluljárók és azok környezete tekintetében fenntartotta a tilalmat.

2. rész: A polgári szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve az alábbiakat:

a. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát és a sajtószabadságot. Azonban a médiát felügyelő hatóság széles jogköre és az állami szerződésektől erősen függő reklámpiac együttesen olyan légkör kialakulásához vezetett, amely kedvez az öncenzúrának és a politikai befolyásnak. Az EBESZ választási megfigyelői megemlítették, hogy a választási kampány során a média részrehajló volt, és egyre inkább a kormányhoz kötődő tulajdonosok kezében összpontosultak a különböző médiumok. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) továbbra is arról számolt be, hogy a közmédia hírműsorai részrehajlóak. A Mérték Médiaelemző Műhely jelentései szerint egyre növekszik a politikai és az üzleti világ által a médiára gyakorolt nyomás. A hazai és a nemzetközi média élesen bírálta a reklámokra vonatkozóan bevezetett új adót.

A véleménynyilvánítás szabadsága: A büntető törvénykönyv a gyűlöletre uszítás és bizonyos csoportok tagjaival szemben alkalmazott erőszak ellen is tartalmaz rendelkezéseket. Bárki, aki nyilvánosan gyűlöletre uszít valamely nemzeti, etnikai, faji, illetve vallási csoport vagy a lakosság más meghatározott csoportja ellen, bíróság elé állítható, és büntett elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Továbbá bárki, aki valaki ellen fizikai támadást intéz azért, mert az illető egy adott nemzeti, etnikai, faji, vallási, illetve lesbikus, meleg, biszexuális vagy transznemű (LMBT) csoporthoz tartozik, vagy valamilyen fogyatékosága van, büntett elkövetéséért egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható. A civil szervezetek továbbra is bírálták az igazságszolgáltatást, mivel a gyűlöletkeltéssel vádolt személyeket csak abban az esetben ítélték el a bíróságok, ha a bűncselekmény fizikai támadást is magában foglalt. A civil szervezetek a rendőrséget is bírálták amiatt, hogy nem szívesen ismerték

el a romák ellen elkövetett bűncselekmények mögött rejlő előítéletet, ezzel szemben viszont szigorúan alkalmazták a jogszabályt azokban az esetekben, amikor az áldozatok az etnikai többség tagjai voltak, pedig a jogszabály eredeti szándéka az volt, hogy a kiszolgáltatott kisebbségi csoportok tagjait védelmezze.

A 2013. évi alkotmánymódosítás és a módosított polgári törvénykönyv – amely március 15-én lépett hatályba – a gyűlöletbeszéddel kapcsolatos olyan rendelkezéseket vezetett be, amelyek célja, „hogy megvédjék a magyar nemzet, illetve bármely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség méltóságát”. Ezek az alkotmányos rendelkezések biztosítják a jogorvoslati lehetőséget azon személyek és közösségek számára, akik, illetve amelyek gyűlöletbeszéd áldozatává váltak. 2013-ban a Velencei Bizottság aggályosnak találta, hogy a „magyar nemzet méltósága” rendelkezés az ország intézményeivel és tisztségviselőivel szemben megfogalmazott kritikák korlátozására is felhasználható, ez pedig összeegyeztethetetlen a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó normákkal egy demokratikus társadalomban.

Szeptember 17-én a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság határozatában megállapította, hogy az izraeli zászló nyilvános rendezvényen való elégetése nem minősül bűncselekménynek, hanem mindössze szabad véleménynyilvánítás. A bíróság felmentette a három elkövetőt – köztük egy volt Jobbik párti politikust – a garázdaság vádjától; az elkövetők 2012-ben gyújtottak fel egy izraeli zászlót egy tüntetésen a Külügyminisztérium előtt. A Jobbik akkoriban elhatárolódott a cselekménytől, és hangsúlyozta, hogy a párt nem vett részt a tüntetésen. A Külügyminisztérium közleményt adott ki az esemény után, melyben elítélték a zászlóégetést, valamint „a szélsőjobb oldali tüntetés során elhangzott szégyenletes, uszító és kisebbségellenes beszédek és megnyilvánulásokat”. Az ügyész fellebbezett az ítélet ellen; az év végén az ügy folyamatban volt.

A jog tiltja a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista (náci) és kommunista rendszerek által elkövetett népiirtás és egyéb bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását, és az ilyen tettek három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők. A TASZ továbbra is bírálta a jogszabályt, mivel az súlyosan korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát.

Július 2-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság egy év (felfüggesztett) börtönbüntetésre ítélte egy férfit, aki többször nyilvánosan tagadta a náci rendszer által elkövetett bűnöket. Az elítélt autóján egy „holokamu” feliratú matrica volt látható.

2013 februárjában az Alkotmánybíróság megsemmisítette a náci és a kommunista diktatúrák jelképeinek használatát tiltó rendelkezést, azonban 2013 áprilisában a parlament ismételen bevezette a tilalmat, szigorúbb korlátozások mellett. A törvény vétségként tiltja a horogkereszt, az SS-jelvény, nyilaskereszt, sarló-kalapács, ötágú vöröscsillag vagy ezeket ábrázoló jelkép a köznyugalom megzavarására alkalmas – különösen az önkényuralmi rendszerek áldozatainak emberi méltóságát vagy kegyeleti

jogát sértő – módon történő viselését, közszemlére vételét, illetve terjesztését. Szeptember 23-án az EJEH határozatot hozott Vajnai Attila és két másik személy ügyében, akik 2008-ban egy nyilvános rendezvényen a vöröscsillagot ábrázoló zászlót és szórólapokat tettek közszemlére, és megállapította, hogy az ezt követő rendőri intézkedések megsértették az említettek véleménynyilvánítás szabadságához való jogát. Az EJEH összesen öt határozatot hozott hasonló, vöröscsillaggal kapcsolatos ügyekben, és mindegyikben azt állapította meg, hogy a tilalom sérti a kifejezés szabadságát.

Sajtószabadság: A törvény szerint a parlamentnek alárendelt Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiát szabályozó központi államigazgatási szerv. Az NMHH jogkörébe tartozik a műsorszóró- és médiapiacok működésének felügyelete, valamint a „közreműködés a kormány frekvenciakezeléssel és hírközléssel kapcsolatos politikájának megvalósításában”. 2013 márciusa óta a köztársasági elnök nevezi ki az NMHH elnökét kilenc éves időtartamra, a miniszterelnök javaslatára. A miniszterelnök köteles jelölési javaslatokat kérni a szakmai szervezetektől. Ha kétharmados parlamenti többség áll mögötte, az NMHH elnöke az öttagú Médiatanács elnöki tisztét is betölti, amely a kábelen vagy egyéb módon sugárzott, online és nyomtatott médiatartalom és a frekvenciahasználat felügyeletéért felelős. Sem az NMHH elnöke, sem pedig a Médiatanács tagjai nem választhatók újra.

A közszolgálati műsorszóró rendszer a Közszolgálati Közalapítványba vonja össze az állami tulajdonban lévő közszolgálati műsorszóró szervezetek (köztük az Magyar Távirati Iroda) felügyelőbizottságait, azok pénzügyeinek és vagyonának kezelésével pedig a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapot bízta meg. Az emberi jogi szervezetek továbbra is támadták a média jogi szabályozását, mivel nem biztosítja a média pluralizmusát és a közszolgálati média függetlenségét. A civil szervezetek továbbra is élesen bírálták az NMHH-t amiatt, hogy olyan politikailag homogén testület, melynek tagjait kizárólag a kormánypártok nevezik ki.

A Médiatanács továbbra is heti felméréseket végez annak értékelésére, hogy milyen arányban szerepelnek kormánypárti és ellenzéki politikusok a hírműsorokban, és az összegyűjtött adatokról havi jelentéseket tesz közzé. Egy július 28-án kiadott tanulmány szerint a kormánypárti politikusok júniusban mind a közmédiában, mind a kereskedelmi médiában felülreprezentáltak voltak. A Médiatanács úgy véli, hogy minden félnek azonos mértékben kellene szerepelnie; nem veszi számításba a pártok parlamenti arányait, ahogy azt sem, hogy az adott szereplés politikai vagy egyéb tevékenységhez kapcsolódik-e.

Május 1-jén a Freedom House közzétett egy jelentést (*Sajtószabadság 2014*), amelyben megjegyezte, hogy a sajtó helyzete az országban, melyet 2011-ben „részben szabadnak” ítélt, jórészt változatlan volt 2013-ban is. A jelentésben azt állították, hogy „súlyos és tartós aggodalomra ad okot, hogy előfordulhat, hogy a 2010 óta bekövetkezett széles

körü jogalkotási és szabályozási változások hátrányosan befolyásolták a média szabadságát.”

Június 3-án az Origo.hu híroldal főszerkesztőjét, Sáling Gergőt elbocsátották állásából, amit számos belföldi és nemzetközi civil szervezet élesen bírált. Június 4-én és 9-én körülbelül 1000-2000 személy tüntetett a híroldal központja előtt, arra hivatkozva, hogy Sálingot politikai okokból, a kormányt bíráló írások miatt menesztették. A weboldalt irányító cég, az Origo Zrt. elutasította azokat az állításokat, amelyek szerint az Origo.hu-ra politikai nyomást gyakoroltak, és azt nyilatkozta, hogy a személyi változás egy régóta tervezett, a tartalomkezelést átszervező döntés következménye volt. Június 9-re az Origo.hu hírosztályának 12 újságírójából 10 felmondott tiltakozásként. Augusztus 22-én a Magyar Telekom Nyrt., az Origo Zrt. tulajdonosa megerősítette, hogy az Origo.hu júniusi főszerkesztőváltásával kapcsolatos médiabeszámolók miatt belső vizsgálatot indított Sáling elbocsátásának körülményeit illetően. November elején az Origo Zrt., vezérigazgatója, üzletfejlesztési igazgatóhelyettese és innovációs és üzletfejlesztési igazgatója nyilvános magyarázat nélkül felmondott a társaságnál. A Magyar Telekom Nyrt. állítólag lefolytatta a Sáling-ügyben a belső vizsgálatot, annak eredményét azonban nem közölte a nyilvánossággal, és tagadta, hogy összefüggés lenne a vizsgálat és az Origo Zrt. más vezetőinek távozása között.

Június 11-én a parlament elfogadott egy törvényt a reklámadó bevezetéséről. Az adót lépcsőzetesen állapítják meg a rádió- és televíziócsatornák, a kiadók, a szabadtéri reklámhordozókat hasznosító cégek, valamint az internetes oldalak hirdetési bevételeire (nem a nyereségére) vonatkozóan; a legmagasabb kulcs a 10 milliárd Ft (77 millió USD) feletti bevételekre vonatkozó 40%.

November 18-án a parlament a felső sávot 50%-ra módosította a törvényben, amely rendelkezés 2015-től alkalmazandó. Több mint 130, a média teljes spektrumát átfogó médiacég tiltakozott az adó bevezetése ellen. Június 5-én a televíziócsatornák és az internetes oldalak az egész országban üres képernyőt sugároztak, az újságok pedig üres oldalakat jelentettek meg tiltakozásul. Az Európai Kiadók Tanácsa bírálta az adót, mondván, hogy az még inkább aláássa az országban a sajtószabadságot, ezáltal megbénítva a média ágazatát, ami megsemmisítően hat a független hírszolgáltatókra. Július 27-én Neelie Kroes, az EU digitális politikáért felelős biztosa megjegyezte, hogy a reklámadó aránytalan hatással van egy konkrét médiavállalatra, az RTL Klubra, és hozzátette, hogy a csatorna egyike az ország azon kevés csatornájának, amely nem támogatja egyértelműen a Fideszt. A kormány „nem szeretne semleges, külföldi tulajdonban lévő műsorterjesztőt Magyarországon; egy tisztességtelen adót használ fel arra, hogy felszámolja a demokratikus garanciákat, és megszabaduljon a hatalmára veszélyesnek vélt kihívásoktól”, mondta Kroes. Július 11-én az RTL Klub, az ország legnagyobb kereskedelmi csatornája – melynek tulajdonosa az RTL Csoport (egy európai műsorszóró konglomerátum) – panaszt nyújtott be az Európai Bizottsághoz, amely szerint a reklámadó jogellenes diszkriminációnak minősül. A törvény és annak számos egymást követő módosítása szerint állítólag az RTL Klub volt az egyetlen olyan vállalat,

amelynek a maximális, 40%-os adót kellene megfizetnie. A vállalat azzal érvelt, hogy míg a hazai reklámpiacon való részesedése 13,5% maradt, az előírások szerint az összes adó több mint 50%-át, 4,5 milliárd Ft-ot (17,3 millió USD-t) kellene megfizetnie. Az ügy az év végén folyamatban volt.

December 16-án Nils Muiznieks, az Európa Tanács emberi jogi biztosa jelentést tett közzé a július 1-4. között az országban tett látogatásáról. A jelentés számos problémára kitért „a média pluralizmusát érintő fenyegetésekkel” és azon kormányzati törekvésekkel kapcsolatban, amelyek „igyekeznek megnyirbálni Magyarországon a média szabadságát”. A jelentés különösen a Médiatanács összetételét bírálta, valamint a médiatartalmakkal kapcsolatos kiterjedt szabályozói hatáskörét és a súlyos szankciók (ideértve a magas pénzbírságokat is) kiszabására való képességét, továbbá kritikával illette a reklámadót és a politikai hirdetésekre vonatkozó korlátozásokat is.

Erőszak és megfélemlítés: Egy június 20-án kiadott jogerős határozatában a Budapest Környéki Törvényszék elítélte Zagyva György Gyulát és Incze Bélát a *Hetek* hetilap két újságírójának 2010-ben megvalósított zaklatása miatt. A bíróság súlyosító tényezőként értékelte, hogy Zagyva országgyűlési képviselő (a Jobbik képviselője) és egy civil szervezet tiszteletbeli elnöke volt az eset megtörténtekor. A bíróság Zagyvát 300 000 Ft (1200 USD), Inczét pedig 120 000 Ft (460 USD) pénzbüntetésre ítélte.

Cenzúra és tartalomkorlátozások: A jog a tartalomra vonatkozó szabályokat határoz meg, valamint megállapítja az újságírói jogok, etika és normák szabályait a média minden ágában, beleértve a hírportálokat és az online publikációkat is.

Tiltja a nemzetek, közösségek, etnikumok, nyelvi vagy más kisebbségek, többségi csoportok, valamint egyházak és vallási csoportok ellen irányuló gyűlöletkeltést. A bünyügyi eljárásokhoz kapcsolódó forrásokra vonatkozó titoktartásról is rendelkezik.

A Médiatanács a tartalmakkal kapcsolatos szabályozás megsértése esetén pénzbírságot szabhat ki, ideértve azokat a médiaszolgáltatásokat is, amelyek megszegik a gyűlöletkeltésre vonatkozó tilalmat, vagy sértik az emberi méltóságot, illetve amelyek megsértik a kiskorúakat védő előírásokat. A tanács 200 millió Ft-ig (770 000 USD) terjedő bírságot róhat ki a médiaszolgáltatás típusától és a közönség nagyságrendjétől függően. Legfeljebb egy hétre felfüggesztheti a sugárzási jogot is. Az alperesek fellebbezést nyújthatnak be a Médiatanács határozatai ellen, azonban külön fellebbezést kell benyújtaniuk azért, hogy megakadályozzák a szankció végrehajtását, míg a felek a fellebbezés érdemi részével kapcsolatban pereskednek. Október 1-ig a Médiatanács 73 határozatot hozott, és összesen 56,9 millió Ft (220 000 USD) összegű bírságot szabott ki 45 sajtóorgánusra. A határozatok közül tizenhatot támadtak meg bíróság előtt.

Január 28-án a Hírlapkiadók és Hírszolgáltatók Világszervezete (World Association of Newspapers and News Publishers) jelentést adott ki a következő címmel: *Szelíden foglyul ejteni. Lány cenzúra és az állam szerepe a magyar médiában (Capturing Them*

Softly: Soft Censorship and State Capture in the Hungarian Media) A jelentés megállapította, hogy „az állam lassan, de biztosan irányítása alá vonja a magyar médiát, elsősorban a pénzügyi ösztönzőkben megnyilvánuló „lágy cenzúrán”, valamint a médiumok szerkesztői tartalmára és gazdasági életképességére is kiható befolyáson keresztül.” A jelentés szerint a Fidesz-kormány „állami reklámokat használ a barátságos médiumok támogatására; elsősorban azok tartoznak ide, amelyek a hatalmon lévő párthoz nagyon közel álló vezető üzletemberek tulajdonában vannak. A jelentés megállapítása szerint „a kormány politikájával szemben kritikus vagy az ellenzéki pártok politikáját támogató médiumoktól szinte az összes állami hirdetést és egyéb támogatást megtagadják, veszélyeztetve azok gazdasági életképességét és súlyosan eltorzítva a kereskedelmi piacot”.

Január 28-án a Mérték Médiaelemző Műhely kiadta a 2013. évi sajtószabadság-indexét, amely szerint a nyomtatott sajtó területén dolgozó újságírók 53%-a kendőzött el tényeket azért, hogy elkerüljön bizonyos hátrányos következményeket, és az internetes újságírók 27%-a alkalmazott öncenzúrát.

November 6-án a Klubrádió – amely saját bevallása szerint egy liberális műsorterjesztő – bejelentette, hogy kártérítési pert indított az NMHH ellen azon az alapon, hogy a hatóság megakadályozta a Klubrádiót frekvenciáinak használatában, ami jelentős pénzügyi veszteségeket okozott a csatornának. A Klubrádió 2010-ben nyerte el a 92,9 FM frekvenciát, a médiahatóság azonban ezt követően nem kötött szerződést a médiavállalattal. A Klubrádió több mint három évig pereskedett a kormányzattal a frekvenciáért, majd a bíróság végül 2013 áprilisában a rádióállomás javára döntött, és február 13-án a Médiatanács aláírta a szerződést.

2011 óta a Klubrádió fokozatosan elvesztette az általa a fővároson kívül használt 12 sugárzási frekvenciát, mivel a Médiatanács különféle jogi indokokra hivatkozva megtagadta a korábbi helyi szerződések megújítását. Június 6-án a debreceni székhelyű Lokomotív Rádió beszüntette a műsorszórást; ez volt a Klubrádió tulajdonában lévő utolsó helyi frekvencia, tehát ezt követően már csak a fővárosban tudott műsort szolgáltatni.

A rágalmazásra vonatkozó jogszabályok/Nemzetbiztonság: A magánszemélyek a közzétett nyilatkozataikért vagy a mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért felelősségre vonhatók. A felperesek mind polgári, mind büntetőbíróságok előtt eljárást indíthatnak. A különböző eseményekről tájékoztató újságírók büntetőjogi felelősségre vonhatók, ha téves információkat közölnek.

2013 novembere óta a büntető törvénykönyvben szerepel egy rendelkezés, amely szerint törvényellenes, ha valaki abból a célból, hogy mások becsületét csorbítsa, valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételt készít/terjeszt. A jogszabály szerint az ilyen valótlan felvétel elkészítése vétség miatt egy, terjesztése pedig két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A valótlan felvétel „nagy nyilvánosság előtt” vagy

„jelentős érdeksérelmet okozva” történő terjesztése büntettnek minősül, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Március 3-án az ombudsman 2013 júliusában benyújtott kérelmére válaszul az Alkotmánybíróság eltörölte az új polgári törvénykönyvnek azt a részét, amely „ésszerű mértékben közérdekű” ügyek esetében korlátozta a sajtó képességét a közszereplők bírálására. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a megsemmisített rendelkezés sértette a szólás- és a sajtószabadságot, és kijelentette, hogy a szabad vita elsődleges alkotmányos érdeknek minősül. A március 15-én hatályba lépett polgári törvénykönyv úgy rendelkezik, hogy a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása szükséges és arányos mértékben befolyásolhatja a közéleti szereplők hírnevét, az emberi méltóság sérelme nélkül.

2012-ben a Delmagyar.hu internetes hírportál közzétett egy beszámolt Lázár János – akkoriban a miniszterelnökség államtitkára – autóbalesetéről, amelyet az olvasók nagy számban kommentáltak, egyesek állítólag Lázár személyiségét bíráló módon. Válaszul Lázár becsületsértés miatt polgári pert indított a hírportál kiadója, a Lapcom Zrt. ellen, a sértő hozzászólás szerzője ellen pedig büntetőeljárást kezdeményezett. 2013 júliusában peren kívül rendezték a polgári ügyet: a feleknek sikerült megállapodást kötniük, amely szerint a Lapcom Zrt. elismerte, hogy egyes hozzászólások „sértették az államtitkár úr emberi méltóságát”, és vállalta, hogy 500 000 Ft (1900 USD) kártérítést fizet Lázárnak.

Április 22-én a Szegedi Járásbíróság a Kecskeméti Nyomozó Ügyészség által benyújtott becsületsértés vádja alapján elítélt három személyt a sértő hozzászólásokkal összefüggésben, de feltételesen szabadlábra helyezte őket.

Május 27-én az Alkotmánybíróság elutasította a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének panaszát, és megállapította, hogy a weboldalak üzemeltetői (ideértve a blogokat is) felelősséggel tartoznak a posztolt hozzászólások tartalmáért, függetlenül attól, hogy moderálják-e azokat, hogy aktívan eltávolítják-e a sérelmes tartalmakat, illetve hogy a hozzászóló azonosítható-e. A TASZ bírálta a bíróság határozatát, amelyet fenyegetésnek tartott a szabad internetes hozzászólásokra nézve. A TASZ úgy érvelt, hogy ha ilyen széles körű felelősséget helyezünk a tartalomszolgáltatókra, az visszafoghatja a hozzászólókat, és korlátozhatja a szólásszabadságot, mivel arra ösztönzi a weboldalak tulajdonosait, hogy tiltsák le az oldalaikon a nyilvános hozzászólásokat. Május 29-én az EBESZ sajtószabadság-képviselője, Dunja Mijatovic kijelentette, hogy „az Alkotmánybíróság azon határozata, amely szerint a tartalomszolgáltatók feltétlen felelősséggel tartoznak a weboldalaikon harmadik személyek által posztolt összes hozzászólásért, nagy valószínűséggel azt fogja eredményezni, hogy a tartalomszolgáltatók korlátozni fogják az internetes hozzászólásokat, vagy egyenesen kizárják a hozzászólás lehetőségét”, továbbá azt is kijelentette, hogy „ez a határozat jelentős mértékben korlátozza a szabad vitát” az országban.

Szeptember 23-án az Alkotmánybíróság úgy határozott, hogy a rendőrök vagy börtönőrök képmásainak közzétételére vonatkozó tilalom sérti a sajtószabadságot. A határozat szerint a rendőrökről készült képek az érintett rendőr hozzájárulása nélkül is közzétehetők, mindaddig, amíg nem sértik a rendőr emberi méltóságát, és a közzététel nem öncélú, hanem aktuális eseményekkel, hírekkel vagy a végrehajtó hatalom közérdekű gyakorlásával összefüggő tájékoztatással kapcsolatos.

Az internet szabadsága

A kormány nem korlátozta vagy zavarta az internethez való hozzáférést, és arról sem érkezett hitelt érdemlő jelentés, hogy megfelelő jogi felhatalmazás nélkül figyelte volna a magánjellegű internetes kommunikációt. Ugyanakkor a civil szervezetek arról számoltak be, hogy az internetes hírportálok felett politikai befolyás gyanítható (lásd a 2.a. pontot).

A Nemzetközi Távközlési Egyesület szerint 2013-ban az ország lakosságának kb. 72%-a használta rendszeresen az internetet. 2013-ban a Freedom House az ország internetes és digitális médiáját továbbra is a „szabad” kategóriába sorolta.

Tudományos szabadság és kulturális események

Nem érkeztek beszámolók arról, hogy a kormányzat beavatkozott volna a tudományos szabadságba.

2013 januárjától az állami általános és középiskolák igazgatása – ideértve a költségvetésüket és a finanszírozásukat, valamint a tanárok felvételét és ellenőrzését is – az önkormányzatoktól átkerült egy központi állami szervhez, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központoz (KLIK). 2013 óta az emberi erőforrások minisztere nevezi ki az iskolaigazgatókat. 2013-ban a kormány új kötelező Nemzeti Alaptantervet vezetett be minden általános és középiskolában – ideértve az állami, a magán- és az egyházi iskolákat is –, az első, az ötödik és a kilencedik évfolyamban; szeptemberben a kormány kiterjesztette az Alaptantervet a második, a hatodik és a tizedik évfolyamokra is. Az iskolák kötelesek az állami tantervre támaszkodni, és a tanítási idő legfeljebb 10%-ában térhetnek el tőle. Az emberi erőforrások miniszterének jóváhagyásával az állami és a magániskolák eltérő keretrendszert is alkalmazhatnak, amelyet a kérelmező iskola által megjelölt más iskolák is használhatnak. Végül összesen 82 iskola alkalmazott alternatív kerettanterveket.

Január 1-jén az állami iskolákban használt tankönyvekről szóló új törvény lépett hatályba, amely a kormány kizárólagos felelősségi körébe utalta az iskolai tankönyvek összeállításáért, kiadásáért és terjesztéséért való felelősséget. Az új rendszer szerint az állami iskolák csak a KLIK által meghatározott kétféle tankönyv közül választhatnak, a korábbi szabad tankönyvpiacra elérhető tucatnyi különböző kiadvány helyett. Ezzel párhuzamosan a kormány minden évfolyam számára új tankönyvek megírásába kezdett,

amelyek szeptembertől opcionálisan elérhetőek voltak az iskolák első és ötödik évfolyamai számára. A szakmai szervezetek bírálták az új rendszert amiatt, hogy nem került sor a szakértői csoportokkal folytatott előzetes konzultációkra, valamint a tankönyvek alacsony színvonala és amiatt, hogy korlátozták a tanárok szabadságát az általuk előnyben részesített tankönyvek kiválasztása tekintetében.

Május 27-én az Alkotmánybíróság az ombudsman 2013. évi kérelmére válaszul kijelentette, hogy a 2011. évi törvény, amely létrehozta a Magyar Művészeti Akadémia köztestületet (MMA), nem volt teljes mértékben összhangban a semlegesség és a pluralizmus alkotmányos követelményeivel, amelyek a művészi kifejezés szabadságát biztosítják. Az MMA alapító tagjai a törvény alapján mindössze egy civil szervezethez származtak, amely az új tagság feltételeinek meghatározásáért is felelősséggel tartozott. Az Alkotmánybíróság nem semmisítette meg a vonatkozó rendelkezést, arra hivatkozva, hogy az új testület már évek óta működik, és a „jogbiztonság” elve szerint már túl késő lenne megsemmisíteni a rendelkezést. Február 4-én a parlament módosította az MMA-ról szóló törvényt, és létrehozott egy új, „nem akadémikus tagságot”, hogy ezzel is bővítse és változatossá tegye a köztestület tagjainak körét. Az MMA október végéig 237 új „nem akadémikus” tagot vett fel a 248 rendes akadémikus és a 45 levelező tagja mellé.

A parlament július 4-én módosította a felsőoktatási törvényt, és (a Magyar Tudományos Akadémiával és a Magyar Olimpiai Bizottsággal együtt) felhatalmazta az MMA-t, hogy új egyetemi tanári jelölteket javasolhasson a köztársasági elnök számára, aki az egyetemi tanárokat kinevezi.

b. A békés gyülekezés és az egyesülés szabadsága

Gyülekezési szabadság

Az Alkotmány és a jogszabályok rendelkeznek a békés gyülekezés szabadságáról, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezt a jogot. A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a rendezvény előtt értesíteniük kell a rendőrséget. A jogszabályok értelmében a rendőrség megtilthatja a nyilvános demonstráció megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné a képviselőtestületek vagy a bíróságok békés működését, vagy ha nem oldható meg a forgalom elterelése. A rendőrség nem oszlathatja fel a spontán, nem engedélyezett gyülekezést, ha az békés marad; csak akkor oszlathatja fel, ha az összegyűltek bűncselekményt követnek el, vagy arra uszítanak, ha a gyülekezés sérti mások jogait, ha fegyveres résztvevői vannak, vagy ha előzetesen kiadott hivatalos tilalom ellenére tartják meg a gyülekezést. A rendőrség nyilvános demonstráció betiltására vonatkozó határozatával szemben bírósági felülvizsgálat kérhető.

Az év első kilenc hónapja alatt a rendőrség 17 demonstráció megrendezését tiltotta meg, ami az összes bejelentett demonstráció 2%-át jelenti. A szervezők a rendőrség által

elutasított kilenc demonstráció esetében kértek bírósági felülvizsgálatot, a bíróságok pedig végül öt esetben engedélyezték a demonstrációt.

Szeptember 29-én, a miniszterelnök utasítására a belügyminiszter, Pintér Sándor betiltott egy konferenciát, amelyet az amerikai, fehér felsőbbrendűséget támogató National Policy Institute tervezett Budapesten megtartani október 3. és 5. között, és utasította az országos rendőrfőkapitányt, hogy ne engedélyezze a konferencia tervezett előadónak az országba való belépést és az itt tartózkodást. A Belügyminisztérium szerint a tervezett előadók rasszista elméletek szószólói voltak, az alkotmány pedig korlátozza a gyűlöletbeszédet. A TASZ bírálta a konferencia betiltását, arra hivatkozva, hogy az sértette a résztvevők szólásszabadsághoz és mozgásszabadsághoz való jogát. A TASZ ezenkívül hangsúlyozta, hogy a rendőrség csak akkor járhat el az ügyben, ha a rendezvény közterületen megy végbe, nem pedig magánterületen, mint az említett esetben. Sajtóbeszámolók szerint október 3-án a rendőrség őrizetbe vette és kitoloncolta a konferencia két külföldi résztvevőjét.

A Magyar Helsinki Bizottság és más emberi jogi szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a gyülekezéssel kapcsolatos jogszabályok nem határozzák meg, hogy milyen esetekben akadályozhat meg a rendőrség egy nyilvános gyűlést. A Magyar Helsinki Bizottság szerint a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy a rendőrség meg nem erősített feltételezések alapján betiltson egy rendezvényt arra hivatkozva, hogy a demonstrálók nagy valószínűséggel bűncselekményt, például közösség elleni izgatást fognak elkövetni. A civil szervezetek szerint a jogszabályok hiányosságai következtelen rendőri gyakorlatot és bírói határozatokat eredményeztek.

Egyesülési szabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja az egyesülés szabadságát. Az április 6-i országgyűlési választásokat követően azonban a kormány nyilvános kampányba kezdett több hazai civil szervezet ellen, valamint túlzott adminisztratív követelményeket írt elő számukra, egyes szervezetek esetében pedig rendőrségi razziák is előfordultak. A kormány támadásainak azok a civil szervezetek voltak a célpontjai, amelyek az Európai Gazdasági Térség-Norvégia (EGT-Norvégia) civil alap számára projekteket értékelő és figyelemmel kíséző (lásd az 5. pontot) konzorcium tagjai voltak.

c. Vallásszabadság

Lásd a Külügyminisztérium *vallásszabadságról szóló nemzetközi jelentését (International Religious Freedom Report)* a következő oldalon: [www. state. gov/religiousfreedomreport/](http://www.state.gov/religiousfreedomreport/).

d. Mozcásszabadság, országukon belül otthonukat elhagyni kényszerült emberek, menekültek és hontalanok védelme

Az alkotmány és a törvény biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, az emigráció és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat. A kormány együttműködött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és más humanitárius szervezetekkel a menekültek, a hazatérő menekültek, a menedékkérők, a hontalanok és más veszélyeztetett személyek védelmezésében és támogatásában.

A menekültek védelme

A menedékjoghoz való hozzáférés: A törvény rendelkezik a menekült státusz, a kiegészítő védelem vagy a befogadott státusz megadásáról, a kormány pedig létrehozott egy rendszert a menekültek védelmére. Az ország részes fele a Dublin II rendeletnek és az újonnan elfogadott (január 1. óta hatályos) Dublin III rendeletnek, melynek célja, hogy a menedékkérőket abba az uniós tagállamba küldje vissza a vonatkozó eljárás lefolytatása végett, amelynek a területén először beléptek az Európai Unióba.

A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta az ország menedékjogi gyakorlatát, mivel az akadályozza a Dublin II és a Dublin III rendelet alapján visszaküldött menedékkérők hozzáférését a hatékony jogorvoslathoz és a megfelelő elhelyezéshez, valamint azért, mert 2013 júliusa óta a menedékjogról szóló törvény új módosítása alapján túlzott mértékben alkalmazza a menekültügyi őrizetet. A Magyar Helsinki Bizottság március 28-án és május 29-én is kiadott egy-egy jelentést, amelyben bírálta a menedékkérők őrizetbe vételének állami gyakorlatát.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága a következők miatt bírálta a jelenlegi rendszert: a) bizonyos esetekben nem áll rendelkezésre jogorvoslat a menekültügyi őrizetet elrendelő határozatokkal szemben; b) rendszeresen alkalmaznak pórázt és bilincset, ami embertelen és megalázó bánásmóddal ér fel; c) vélhetően kiskorú személyeket és gyermekekkel érkező családokat is őrizetbe vesznek; d) az örök által alkalmazott durva bánásmód; e) az őrizet alternatíváinak ritka alkalmazása; f) a rendszeres ellenőrzés hiánya; és g) egyes helyeken az alapvető szolgáltatások hiánya.

Február 4-én a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) bejelentette, hogy 2013-ban 18 900 menedékkérő érkezett az országba, ami a 2012. évi szám kilencszerese, illetve annyi, mint az előző hat évben összesen érkezettek száma. 2013-ban körülbelül 23 000 – többnyire Koszovóból érkezett – személy lépte át az ország határait illegálisan. Az illegális bevándorlók kb. 85%-a nyújtott be menedékjogi kérelmet a BÁH-hoz.

Biztonságos származási/tranzitország: A törvény meghatározza a „biztonságos származási ország” és a „biztonságos harmadik ország” (biztonságos tranzitország) fogalmát, és megfelelő rendelkezéseket tartalmaz a speciális esetekben alkalmazandó egyedi mérlegeléssel kapcsolatban. A hatóságok eseti alapon döntenek el, hogy a

származási ország biztonságosnak minősül-e a kérelmező számára. 2012-ben a Kúria hivatalos véleményt adott ki, mellyel az volt a célja, hogy egységesítse a bírói gyakorlatot a biztonságos harmadik ország fogalmának a menedékjogi eljárások során történő alkalmazásával kapcsolatban.

2013-ban a BÁH felhagyott az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és a Magyar Helsinki Bizottság által régóta bírált azon gyakorlatával, hogy az illegális bevándorlókat (sok esetben valódi menedékkérőket) Szerbiába küldje vissza, amely az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága szerint nem tekinthető biztonságos tranzitországnak a menedékkérők számára. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága ugyanakkor arról számolt be, hogy a Dublin III rendelet alapján Bulgáriának történő átadások tovább folytatódtak, annak ellenére, hogy január 2-án az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága felhívásában kérte bizonyos csoportok átadásának ideiglenes felfüggesztését, tekintve a bulgáriai nem megfelelő menekültügyi feltételeket.

Menekültek bántalmazása: Miután az Európai Bizottság 2012 végén eljárást indított az ország ellen a menedékkérők kellő jogalap nélkül történő őrizetbe vétele miatt, 2013 januárjától a BÁH felhagyott ezzel a gyakorlattal.

A parlament 2013-ban elfogadott törvénymódosítása bizonyos körülmények esetén lehetővé teszi a menedékkérők fogva tartását. Az új szabályok szerint a fogva tartásnak egyedi értékelésen kell alapulnia, és csak akkor alkalmazható, ha semmilyen egyéb módon nem lehet biztosítani a menedékkérő jelenlétét a menekültügyi eljárás során. A bírónak 60 naponta határozatot kell hoznia, hogy meghosszabbítja-e az őrizetben lévő illegális migráns fogva tartását. A törvény szerint az őrizet nem lehet hosszabb hat hónapnál. A kísérő nélküli kiskorúak esetében nem alkalmazható őrizet, és az őrizet elrendelése előtt egyéb alternatívákat (például az óvadék ellenében történő szabadlára helyezést) is fontolóra kell venni.

A Magyar Helsinki Bizottság március 28-án kiadott egy jelentést a menedékkérők őrizetbe vételének állami gyakorlatáról, május 29-én pedig kiadott egy másik jelentést a dublini eljárás és a menedékkérők őrizetének magyarországi helyzetéről. A jelentések komoly aggályoknak adtak hangot amiatt, hogy a 2013. évi törvény alapján gyakran alkalmazzák az őrizetet olyan személyek esetében, akik először kérnek menedékjogot; nem veszik figyelembe a menedékkérők egyéni körülményeit a menekültügyi őrizet elrendelése és fenntartása során; a menekültügyi őrizet alternatíváinak (pl. az óvadék ellenében történő szabadlára helyezés) korlátozott és zavaros alkalmazása miatt; a menedékkérők őrizetének nem hatékony bírói felülvizsgálata miatt; és a veszélyeztetett fogvatartottak nem megfelelően felszerelt szálláshelyei miatt. A jelentések megemlítették, hogy a 2013. évi jogszabályi fejlesztések ellenére továbbra sem áll hatékony jogorvoslati lehetőség azon menedékkérők rendelkezésére, akiket a Dublin III eljárások alapján egy másik uniós tagállamból küldenek vissza Magyarországra. A jelentés felhívta a figyelmet az államilag finanszírozott életkor-meghatározási eljárások hiányosságaira is, amelyek esetenként állítólag kísérő nélküli kiskorú menedékkérők

felnőtt fogvatartottakkal együtt történő hosszan tartó őrizetéhez vezettek. A BÁH főigazgatója április 29-én válaszolt a Magyar Helsinki Bizottságnak, és módszeresen elutasította a jelentésben felsorolt összes kritikát.

Az Európa Tanács emberi jogi biztosa a december 16-án kiadott jelentésében szintén bírálta a menedékkérők széles körben elterjedt önkényes fogva tartását, valamint az ilyen esetek hatékony bírói felülvizsgálatának hiányát.

Tartós megoldások: A Belügyminisztérium továbbra is támogatta az önkormányzatokat a menekült családok letelepedése és helyi közösségekbe történő beilleszkedése érdekében. 2013-ban a kormány kilenc szíriai menekültet telepített át az országon belül, és további 20-nak ajánlotta fel az áttelepítés lehetőségét.

Ideiglenes védelem: A törvény rendelkezik a „kiegészítő védelem” megadásáról. A törvény értelmében „kiegészítő védelemben” olyan személy részesülhet, aki nem felel meg a menekültként történő elismerés feltételeinek, viszont fennáll annak a veszélye, hogy származási országába való visszatérése esetén súlyos sérelem érné. A törvény értelmében a BÁH a befogadott státusz megadásával engedélyezheti bizonyos személyeknek, hogy az országban tartózkodjanak, ami összhangban van az ország visszaküldés tilalmának („non-refoulement”) elvével kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeivel.

Az év első kilenc hónapja alatt 14 146 menedékkérelmet nyújtottak be a BÁH-hoz (többségében afgán, koszovói és szíriai állampolgárok). A Hivatal 198 személynek adta meg a menekült jogállást, 137 személy kapott kiegészítő védelmet, 15 személy pedig befogadott státuszt.

3. rész: A politikai jogok tiszteletben tartása: A kormány leváltására vonatkozó állampolgári jogok

Az alkotmány és a törvény biztosítja az állampolgárok számára a kormány leváltásának lehetőségét azzal, hogy biztosítja számukra a szavazati jogot a választásokon, melyek során a szavazók több jelölt közül választhatnak. Az állampolgárok az általános választójogra épülő választások útján gyakorolták ezt a jogukat. Az EBESZ választási megfigyelői megjegyezték, hogy a hatalmon lévő párt jogosulatlan előnyöket élvezett, és az ellenzék, illetve néhány civil társadalmi csoport úgy jellemezte az áprilisi országos választást, hogy az „szabad volt, de nem volt tisztességes”.

Választások és politikai részvétel

A legutóbbi választások: A legutóbbi országos választásokra április 6-án került sor egy új, átfogó választási törvény (amelyet 2011-ben fogadtak el, és azóta négyszer módosítottak, legutóbb 2013 júliusában) és a választási eljárásról szóló új (2013-ban elfogadott) törvény szerint. A kormánypártoknak egymás után másodjára sikerült

kétharmados szupertöbbséget elérniük, megszerezve a pártlistás szavazatok 45 százalékát, az ország 106 egyéni választókerületeinek pedig – ahol a relatív többségi rendszer alapján választanak – 96 százalékát nyerték meg. Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának küldöttsége (ODIHR) megfigyelőként volt jelen a választásokon. Végleges jelentésében a küldöttség megállapította, hogy bár a választást hatékonyan folytatták le, a választóknak pedig széles körű választási lehetőség állt rendelkezésükre a demokratikus jelöltállítást követően, „a korlátozó jellegű kampányszabályok, a részrehajló médiaközvetítések, valamint a politikai párt és az állam közötti különbséget összemosó kampánytevékenységek miatt a vezető kormánypárt jogtalan előnyt élvezett”. A jelentés több olyan 2010 óta bevezetett alapvető fontosságú jogszabályi változást sorolt fel, amelyeket nyilvános konzultáció nélkül fogadtak el, és amelyek negatívan hatottak a választási folyamatra, illetve felszámolták a hatalommegosztást biztosító fékeket és ellensúlyokat.

A jelentés nyugtázta az egyenlőbb nagyságú választókerületek létrehozását, azonban megállapította, hogy a kerületek átszervezését széles körben bírálták amiatt, „hogy az eljárás nem volt átlátható, illetve független, és nem alkalmaztak konzultációt, továbbá állítólag politikai célokból, önkényesen állapították meg a választókerületek határait.” A jelentésben található elemzés szerint az, hogy a választókerületek győztesének főleg szavazatait átadták a pártlistáknak, azzal járt, hogy a Fidesz-KDNP elnyert hat további képviselői helyet. A választási megfigyelők megjegyezték, hogy mivel az országban állandó lakcímmel rendelkező személyek regisztrálása és szavazása más eljárások szerint ment végbe, mint az állandó lakcím nélküli személyek esetében, az országon kívüli szavazók nem részesültek egyenlő bánásmódban; a jelentés kitért rá, hogy ezek az eltérő eljárások azon korábbi jogszabályi változásokhoz kapcsolódtak, amelyek állampolgárságot – és ezáltal szavazati jogot – adtak nagyszámú magyar nemzetiségű, külföldön élő személynek. Július 26-án Orbán Viktor miniszterelnök egy nyilvános beszédében megjegyezte, hogy a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűeknek biztosított szavazati jognak köszönhető, hogy a Fidesz elnyerte azt az egy mandátumot, amelyre a kétharmados parlamenti többség megtartásához szüksége volt. Az ODIHR ezenkívül megemlítette, hogy annak előírása, hogy a nemzeti kisebbségeknek nyilvánosan regisztrálniuk kell ahhoz, hogy a szavazólapon mindössze egyetlen választási lehetőséget tartalmazó kisebbségi listákra szavazhassanak, sértette a szavazás titkosságát. Jelentésükben bírálták az új kampányfinanszírozási jogszabályt is, amely korlátozta az átláthatóságot és a politikai pártok elszámoltathatóságát, továbbá aggályosnak találták, hogy a választási eljárás alatt benyújtott panaszok tekintetében nem áll rendelkezésre hatékony jogorvoslat.

Az ODIHR jelentése a választások kapcsán a médiát illetően is számos problémát említett, ideértve azt is, hogy a médiaorgánumok egyre nagyobb arányban vannak olyan üzletemberek tulajdonában, akik közvetve vagy közvetlenül a Fideszhez kapcsolódnak, az állami hirdetések pedig bizonyos kiválasztott médiumok kapják meg. A jelentés következtetése szerint ezek a tényezők aláásták a médiapiac pluralizmusát és növelték az öncenzúrát az újságírók körében. A jelentés ezenkívül bírálta azon kormányzati

hirdetések alkalmazását, amelyek majdnem teljesen megegyeztek a Fidesz kampányhirdetéseivel, arra hivatkozva, hogy azok hozzájárultak az egyenlőtlen versenyfeltételek kialakulásához, és nem tartották maradéktalanul tiszteletben az állam és a pártok elválasztásának elvét. Az ODIHR küldöttsége megemlítette, hogy a jelölteknek korlátozott mennyiségű ingyenes műsoridő állt rendelkezésükre, valamint hogy nem voltak fizetett politikai hirdetések az országos kereskedelmi televízióban, és arra a következtetésre jutott, hogy ez akadályozta a választási jelölteket a médián keresztül történő kampányolásban.

Június 10-én a parlament sürgősségi eljárásban elfogadott egy törvényt, amely megváltoztatta az önkormányzati választások rendszerét Budapesten. Az új rendszer a főpolgármester kivételével a fővárosi közgyűlés minden közvetlenül megválasztott tagját elmozdította. Az új fővárosi választási jogszabály szerint a fővárosi közgyűlés a főváros 23 kerületének polgármestereiből, a (szavazók által közvetlenül választott) főpolgármesterből és egy „kompenzációs” listáról származó kilenc képviselőből áll. Csak azok a kerületi polgármesterjelöltek lehetnek a fővárosi közgyűlés tagjai, akik olyan pártot vagy jelölő szervezetet képviselnek, amely legalább 12 kerületben jelöltet állított.

A kompenzációs lista kilenc közgyűlési mandátumot a budapesti kerületekben induló vesztés polgármesterjelöltek között oszt szét, az egyes jelölő pártokra vagy szervezetekre a fővárosi polgármester-választásokon leadott összes szavazat arányában. Június 11-én a TASZ, a Magyar Helsinki Bizottság és az Eötvös Károly Intézet kiadott egy jelentést a fővárosi önkormányzati választási rendszerről, melyet alkotmányellenesnek, tisztességtelennek és törvénytelennek nevezett. A civil szervezetek állításai szerint a fővárosi szavazási rendszer mindössze négy hónappal az októberi helyi választások előtt változott meg „radikálisan”. A csoport ezenkívül hangsúlyozta, hogy a kormányzó többség konzultáció nélkül fogadta el az új jogszabályt, amely „egyértelműen hátrányos helyzetbe hozza az ellenzéki pártokat”. Amiatt is bírálták a törvényt, hogy az sérti az egyenlő választójogot, mivel az eltérő népességű kerületeket képviselő kerületi polgármesterek egyenlő képviselők a fővárosi közgyűlésben. Július 21-én az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezte a kompenzációs listára vonatkozó számítási módszert, de a törvényt általánosságban alkotmányosnak találta.

A politikai pártok és a politikai részvétel: Az országgyűlés elnökének hatáskörébe tartozik a parlament rendjének és „méltóságának” fenntartása. A szabályok értelmében ha egy országgyűlési képviselő egy ülés során megsérti a testület, valamely személy vagy egy csoport (különösen valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség) méltóságát, az országgyűlés elnöke bírságot szabhat ki a rendbontó képviselőre, vagy lecsökkentheti havi fizetését, és eltilthatja a felszólalástól az adott nap hátralévő részére. Ezenkívül az országgyűlés elnöke ideiglenesen felfüggesztheti a képviselő jogait – ideértve a plenáris és a bizottsági ülések látogatásához való jogát is –, ha a képviselő fizikai erőszakot alkalmaz vagy azzal fenyeget. Az országgyűlési képviselő jogainak felfüggesztésére irányuló indítvány elfogadásához a képviselők kétharmadának támogatása szükséges; a felfüggesztés legfeljebb három napig tarthat. Az új szabályok

bevezetése óta az országgyűlés elnöke 15 képviselőre szabott ki bírságot a parlament munkájának hátráltatása miatt (12-szer 2013-ban, három alkalommal pedig az év során); mindannyian az ellenzéki pártok tagjai voltak. Két esetben az országgyűlési képviselők néhány csoportja panaszt nyújtott be az EJEB-hez arra hivatkozva, hogy megsértették a szabad véleménynyilvánításhoz való jogukat. Az EJEB szeptember 16-án megállapította, hogy megsértették a képviselők szabad véleménynyilvánításhoz és hatékony jogorvoslathoz való jogát. Az EJEB kifejtette, hogy „az összeütközés abban áll, hogy a szankciók alkalmazása visszafoghatja a parlamenti ellenzéket, az eljárási garanciák elégtelenek, továbbá hiányzik a pártatlanság látszata”.

A parlament február 13-án módosította a jogszabályt, és az országgyűlés elnöke helyett az ügyrendi bizottságot hatalmazta fel arra, hogy szankciókat állapítson meg a képviselők számára. Egyúttal a parlament bevezetette a szankciókkal szemben a parlament mentelmi bizottságához történő fellebbezés lehetőségét.

Szeptember végéig nem szabtak ki büntetést az új szabályok szerint.

A nők és a kisebbségek részvétele: A nők továbbra is alulreprezentáltak voltak a parlamentben. A 2010-ben megválasztott, leköszönő parlamentben a tagok 9,1%-a volt nő, a május 6-án összeülő parlamentben pedig a mandátumok 9,5%-át birtokolták nők. Orbán Viktor miniszterelnök tíz főből álló kormányának egyetlen női tagja a nemzeti fejlesztési miniszter, Németh Lászlóné volt, mielőtt az új kormány június 6-án megkezdte működését; az új kormánynak nincs női tagja. Államtitkári szinten a nők több fővel is képviseltetik magukat. Nincsenek olyan külön törvények, amelyek célja az lenne, hogy növeljék a nők politikai életben való részvételét.

Az új választási rendszer a 13 elismert nemzeti kisebbségnek biztosítja a lehetőséget, hogy külön szavazási eljárásra regisztráljanak. Bár mind a 13 nemzeti kisebbségnek volt regisztrált listája, egyik sem szerzett a kisebbségi mandátumok elnyeréséhez elegendő szavazatot. Ennek következtében minden nemzetiséget egy szavazati joggal nem rendelkező szóvivő képvisel a parlamentben; e személyek hatásköre a kisebbségi ügyek megtárgyalására korlátozódik. Az ODIHR választási megfigyelési jelentése arra a következtetésre jutott, hogy mivel a szavazók nyilvánosan regisztrálnak ahhoz, hogy a kisebbségi listákra szavazhassanak, és mivel ezek a listák csak egy jelöltet szerepeltethetnek a szavazólapon, a választási lehetőség korlátozott volt, és sérült a szavazás titkossága. A származásra vonatkozó adatok védelméről szóló jogszabályok miatt nem állnak rendelkezésre információk azzal kapcsolatban, hogy milyen arányban képviseltetik magukat a kisebbségek a parlamentben és a kabinetben.

4. rész: Korrupció és az átláthatóság hiánya a kormányban

A jog büntetőjogi szankciókat ír elő a hivatalos személyek által elkövetett vesztegetés esetére. Az Európai Bizottság, korábbi közalkalmazottak és civil szervezetek azonban azt állították, hogy a kormány nem szerez érvényt hatékonyan a rendelkezéseknek, és hogy a

hivatalos személyek gyakran büntetlenül vesznek részt korrupciós ügyletekben. Ugyanezek a megfigyelők felhívták a figyelmet arra, hogy a hatóságok rendszerint csak vonakodva végeztek átlátható, nyilvános vizsgálatot a korrupciós vádak esetében. Továbbra is problémát jelentett a törvényhozó és a végrehajtó hatalmi ágon, valamint a rendőrségen belüli korrupció.

Korrupció: A korrupció elleni küzdelem koordinálásáért több kormányzati hivatal felelt. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) felügyelte a közpénzeket, kezelte a nemzeti vagyont, és átvilágította a közszférát, továbbá jelentéseket kapott a politikai pártok kampányokkal kapcsolatos kiadásairól, nem vizsgálta viszont ezeknek a jelentéseknek a hitelességét. Az ÁSZ két évente ellenőrzi a támogatott politikai pártok pénzügyi igazgatását is. A törvény értelmében a Számvevőszék jogosult a magánvállalatok pénzügyeinek átvizsgálására, ha közpénzeket is felhasználnak, tekintet nélkül az összeg nagyságára. A törvény kötelezi az ÁSZ hatáskörébe tartozó társaságok, magánjogi jogalanyok és közjogi intézmények alkalmazottait, hogy működjenek együtt az ÁSZ vizsgálataiban.

Azok, akik megtagadják az ÁSZ-szel történő együttműködést, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők, illetve ha az együttműködés hiánya súlyos következményekkel jár, három évig terjedő szabadságvesztéssel. A korrupciós ügyek kivizsgálása és a közpénzek tiltott felhasználásának feltárása az ügyészek, a rendőrség és bizonyos esetekben a vám- és pénzügyi igazgatási szervek hivatalnokainak feladata volt.

A Központi Nyomozó Főügyészség 2011-ben létrehozott korrupció elleni osztálya és a megyei főügyészségek 35 olyan ügyészt és 20 olyan ügyintézőt alkalmaznak, akik nagy horderejű, köztisztviselőket érintő korrupciós ügyekkel foglalkoznak, és novemberig 244 ügyet indítottak, amelyből 30 esetben vádat emeltek. A tisztességes és átlátható piaci feltételek biztosítása a Gazdasági Versenyhivatal feladata volt. 2013 szeptembere és augusztus vége között a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) 880 „megbízhatósági vizsgálatot” folytatott le a 93 000 főből álló rendőrség körében, és tíz esetet utalt a nyomozó hatóságok elé. A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) a Miniszterelnökség felügyelete alatt működő ellenőrző szervezet, amely a központi költségvetésből vagy az államháztartás egyéb alrendszeréből nyújtott pénzügyi támogatások ellenőrzéséért felel.

Augusztus 21-én a Központi Nyomozó Főügyészség összesen 54 másik vádlottal együtt, két külön ügyben vádat emelt Vizoviczki László ellen – aki a korábban több szórakozóhely tulajdonosa volt – hivatalos személyek megvesztegetése, költségvetési csalás és más bűncselekmények miatt. A vádirat szerint Vizoviczki évekig fizetett le rendőröket, akik cserében nem végeztek nyomozást Vizoviczki 40 budapesti szórakozóhelye tekintetében. A rendőrség Vizoviczki riválisainál rendszeresen razzizált. Az NVSZ által 2012-ben feltárt korrupciós ügy öt magas rangú rendőrtisztet (köztük a Nemzeti Nyomozóiroda szervezett bűnözés elleni részlegének hivatalban lévő vezetőjét is), egy tűzoltó-kapitányt, egy vám- és pénzügyőrt, egy helyi önkormányzati köztisztviselőt és egy közegészségügyi ellenőrt érintett. A Fővárosi Törvényszék november 19-én tárgyalta az ügyet, amely az év végén még folyamatban volt.

Az április 6-i országos választások előtt a kormány lezárt egy kétéves korrupcióellenes programot, amely a korrupció közigazgatásban és közszolgáltatások terén történő megelőzésére irányult. A program több munkacsoportot is létrehozott a végrehajtás ellenőrzésére, azonban a korrupciót felügyelő civil szervezetek kiléptek ezekből a testületekből, így tiltakozva a kormány azon intézkedései ellen, amelyekkel korlátozta az információszabadságot és a nyilvános adatokhoz való hozzáférést. 2013-ban a program keretében a Magyar Rendvédelmi Kar és a Magyar Kormánytisztviselői Kar saját szakmai etikai kódexet fogadott el.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem a korrupció megelőzésével és a tisztességes közigazgatással kapcsolatos kurzusokat és képzéseket vezetett be. Az év végére a köztisztviselőknek kb. 10%-a vett részt a tisztességről szóló egynapos képzéseken, és 750 vezető tisztviselő vett részt hasonló, két és fél napig tartó vezetési kurzuson. A korrupcióellenes intézkedések a nemzeti alaptantervbe is bekerültek.

Augusztusban a Belügyminisztérium és az NVSZ átvette a korrupció megelőzésével kapcsolatos feladatokat az Igazságügyi Minisztériumtól, és az NVSZ megkezdte egy új négyéves korrupcióellenes stratégia kialakítását, a közigazgatást és a versenyképességet helyezve a középpontba. Az NVSZ november 15-ig 93 büntetőeljárást kezdeményezett 137 köztisztviselő és 13 kormányzati tisztségviselő ellen hatalommal való visszaélés, vesztegetés, illetve más korrupciós bűncselekmények gyanúja miatt.

Az átláthatóságot figyelő civil szervezetek élesen bírálták a parlamenti kampányok finanszírozását szabályozó 2013. évi szabályokat, amelyeket első ízben alkalmaztak az áprilisi országos választásokkor. Az új szabályok szerint az egyéni jelölteknek nyilvánosan elérhetővé kell tenniük a kampánykiadásokkal kapcsolatos információkat, a politikai pártokra azonban nem vonatkozik ez a követelmény. A Transparency International Hungary (TI-H) arról számolt be, hogy a pártoknak nyújtott bőkezű állami kampánytámogatás és a hatékony pénzügyi beszámolási követelmények eredményeként létrejött 11 „ál-” vagy „üzleti” párt, kizárólag azért, hogy felvegyék az összesen 2,8 milliárd Ft-nyi (11 millió USD) állami támogatásokat, melyek közül mindössze 300 millió Ft-ot (1,2 millió USD-t) költöttek kampányolásra.

Április 15-én a TI-H és a legfőbb ügyész együttműködési megállapodást írt alá a közéleti korrupció megelőzésére és ellenőrzésére irányuló intézkedések fokozása érdekében. A felek megállapodtak, hogy megosztják egymással a vonatkozó információkat. Abban is megegyeztek, hogy a TI-H részt vesz egy ügyészeknek szóló korrupcióellenes képzésen és az Országos Kriminológiai Intézet által elvégzett éves korrupciós elemzésben. November 3-án a TI-H együttműködési megállapodást írt alá az NVSZ-szel.

Továbbra is a figyelem középpontjában álltak azok a jelentős adócsalásokkal kapcsolatos, nagy horderejű korrupciós vádak, amelyeket még 2013-ban tett a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) egy korábbi szerződő fele. 2013 novemberében Horváth

András nyilvánosan hatalmas hiányosságokról beszélt az áruforgalmi adó beszédese terén, és arra utalt, hogy a NAV vezetői védelmezik ezt a rendszert. Horváth bejelentést tett az ügyészségnél. A vádak szerint évente 1 billió Ft (3,9 milliárd USD) összegnyi szervezett adócsalás megy végbe. 2013 novemberében a NAV büntetőeljárást indított Horváth ellen, akit rágalmozással és védett személyes adatokkal való visszaéléssel vádolt. A civil szervezetek – köztük a TI-H és a TASZ is – élesen bírálták a NAV-ot és a kormányt, arra hivatkozva, hogy a vádakra való hozzáállásuk megkérdőjelezi a kormányzat összes korrupcióellenes törekvését.

2013 novemberében a NAV bejelentette, hogy egyetlen egy hétvége alatt az összes adózási nyilvántartást ellenőrizte, és nem talált semmilyen rendellenességet. 2013 decemberében a parlament elutasította az ellenzék azon kezdeményezését, hogy hozzanak létre egy bizottságot Horváth állításainak kivizsgálására. Március 27-én egy korábbi NAV-hivatalnok, Vancsura István is megismételte Horváth vádjait, és a NAV több tisztviselőjét is megnevezte, akik részt vettek az ügyben. A NAV Vancsura állításait is elutasította. Az állítólagos adócsalás ügyészi vizsgálata, valamint a Horváth elleni eljárás az év végén még folyamatban volt. A legfőbb ügyész december 11-én bejelentette, hogy a NAV 22 500 alkalmazottja közül 150 ellen korrupció gyanúja miatt eljárást kezdeményez.

Február 4-én az Európai Bizottság kiadta az *Európai korrupcióellenes jelentést*, melyben elismerően tárgyalta az ország ambiciózus korrupcióellenes politikáit. A jelentés ugyanakkor súlyos problémaként említette meg, hogy a cégek és a politikai szereplők helyi szinten informális kapcsolatot ápolnak. A jelentés több olyan konkrét területet is megemlít, amelyeken hatékonyabb korrupcióellenes intézkedésekre lenne szükség: a politikai pártok finanszírozása, a közbeszerzések ellenőrzési mechanizmusai, összeférhetetlenség a köztisztviselők esetében, a választott és kinevezett tisztségviselők beszámoltatására vonatkozó normák, protekcionizmus a közigazgatásban és nem hivatalos kifizetések az egészségügyben.

Október 28-án a TI-H kiadott egy jelentést a lobbizásról, melyben megállapította, hogy az állam magánérdekeket von irányítása alá, és az országban részrehajlás tapasztalható. A TI-H szerint „az állam ilyen jellegű befolyása körében a beavatkozó és expanzív állam szimbiózisban élt egyes befolyásos üzleti csoportokkal és oligarchákkal”.

December 3-án a TI-H kiadta a 2013-ra vonatkozó nemzetközi *Korrupció Érzékelési Indexét*. A jelentés szerint a kormány hatalomgyakorlásának felügyeletéért felelős állami intézményeket a kormányhoz hű személyek irányították, és az ellenőrző testületek hatáskörét jogszabály-módosításokkal kurtították meg. A jelentés továbbá kiemelte, hogy a hatalommegosztást biztosító fékek és ellensúlyok elkopása a korrupció súlyos kockázatával jár.

Vagyonynyilatkozat: A jog értelmében az országgyűlési képviselők, a legmagasabb szintű állami tisztségviselők, a Kúria elnöke és helyettesei, valamint a legfőbb ügyész kötelesek

rendszeres időközönként közzétenni vagyonyilatkozatukat. Az országgyűlési képviselőknek ezenkívül a házastársukra vonatkozó vagyonyilatkozatot is közzé kell tenniük. A kormánytagok házastársainak vagyonyilatkozataival kapcsolatos adatokat nem kell közzétenni. Emellett az állami alkalmazottak túlnyomó többsége, többek között a rendészeti szervek és a hadsereg tisztségviselői, a bírák, az ügyészek, a köztisztviselők és a közalkalmazottak szintén kötelesek vagyonyilatkozatot benyújtani, amelyek azonban nem érhetők el nyilvánosan.

A civil szervezetek véleménye továbbra is az volt, hogy a szabályozás nem megfelelő, mivel nem áll rendelkezésre megfelelő módszer az adatok ellenőrzésére, illetve a hamis adatok közlésének szankcionálásra. A média és a civil szervezetek számos olyan botrányról számoltak be, amelyek vezető politikusok (mind a kormánypártok, mind az ellenzéki pártok tagjai) bizonytalan eredetű meggazdagodása miatt törték ki.

Az információhoz való nyilvános hozzáférés: Az alkotmány és a törvény mind a magyar, mind a külföldi állampolgárok számára biztosítja azt a jogot, hogy a közigazgatási szervek által róluk tárolt információkhoz hozzáférjenek. A szóban forgó adatokat kezelő szervek a törvény értelmében a közérdekre hivatkozva korlátozhatják a hozzáférési jogot. A törvény által meghatározott kivételek közé tartozik a nemzetbiztonsági információ, a bűncselekmények megelőzésére és a hozzájuk kapcsolódó felelősségre vonásra, az országos pénzügyekkel kapcsolatos ügyekre, a külügyekre, a folyamatban lévő eljárásokra és a szellemi tulajdonra vonatkozó információ. Az információkhoz szóban vagy írásban benyújtott információkérés alapján lehet hozzáférni. A közigazgatási szervek a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül kötelesek megadni a kért információt. Azokban az esetekben, amikor jelentős mennyiségű adatot kérnek, a közigazgatási szerv további 15 nappal meghosszabbíthatja az adatközlés határidejét.

Egy 2013. évi módosítás szerint az állampolgárok nem nyújthatnak be kérelmet a hatóság igazgatásának átfogó, számlán alapuló vagy tételes ellenőrzése céljából. Elutasítás esetén a kérelmezők 30 napon belül bíróságon támadhatják meg a döntést, vagy kezdeményezhetik a 2012-ben létrehozott Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) eljárását. A törvény a nyilvános információk jogsértő felhasználásának bűncselekményét három évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálja. Októberig a NAIH 313 információkérést kapott, amelyből a vizsgálat 95 esetben jogsértést állapított meg.

Az átláthatóságot figyelő civil szervezetek továbbra is bírálták a közérdekű információkhoz való hozzáféréssel kapcsolatos 2013. évi módosítást, arra hivatkozva, hogy túlságosan szabad kezet adott az adatkezelési feladatokat is ellátó állami szervezetek a közérdekű információkra vonatkozó kérelmek elutasítására, és csak meghatározott állami szervezetek – mint például az ÁSZ vagy a KEHI – biztosította az adatokhoz való teljes körű hozzáférést.

Április 24-én a TI-H átfogó tanulmányt jelentetett meg az állami tulajdonú vállalatok átláthatóságáról. A tanulmány 66 állami tulajdonú vállalat átláthatóságát értékelte az adott vállalat működése és belső integritása szempontjából, és megállapította, hogy bár a cégvezető hozzáállásától függően jelentős különbségek voltak közöttük, egyiket sem lehetne könnyen felelősségre vonni.

2012-ben a NAIH lépett a korábbi adatvédelmi biztos irodájának helyébe, és azóta a NAIH felel a személyes adatok védelméhez és az információszabadsághoz való jog felügyeletéért és védelméért mind az állami, mind a magánszektorban. Ezzel párhuzamosan Jóri András, a parlament által 2008-ban megválasztott adatvédelmi biztos hat évre szóló megbízatását megszakították, és megszüntették az irodáját. Az Európai Unió Bírósága április 8-án hozott határozatában elmarasztalta az államot az Európai Bizottság által a korábbi adatvédelmi biztos megbízatásának idő előtti megszüntetése miatt indított kötelességszegési eljárásban. A Bíróság határozata szerint Jóri megbízatásának idő előtti megszüntetése megsértette a személyes adatok védelméért felelős hatóságok függetlenségét szabályozó uniós irányelvet. A határozatot követően az igazságügy-miniszter július 8-án nyilvánosan bocsánatot kért Joritól. Jóri ezenkívül 69 millió Ft (266 000 USD) pénzügyi kompenzációt kapott.

Az ország 2012-ben csatlakozott a Nyílt Kormányzati Együtműködéshez, és 2013 februárjában fogadta el első cselekvési tervét. A cselekvési terv összeállításában részt vevő civil szervezetek bírálták a kormányt amiatt, hogy nem szerepeltetett a tervben a jogsértésekkel szembeni szankciókat.

5. rész: A nemzetközi és a civil szervezetek által az emberi jogi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartás

Az április 6-i parlamenti választások előtt az országban az év során számos hazai és nemzetközi emberi jogi csoport működött, általában kormányzati korlátozás nélkül. A csoportok emberi jogokkal kapcsolatos ügyeket vizsgáltak, és közzétették megállapításait. Az állami tisztségviselők azonban csak kevés esetben voltak együttműködőek, és foglalkoztak érdemben az említett szervezetek véleményével.

2013 óta az Európai Gazdasági Térség (EGT) - Norvég Civil Támogatási Alap támogatásokat nyújtott a civil szervezeteknek a civil társadalom megerősítése érdekében, melynek során a demokratikus értékekre, a jogállamiság elvére, az átláthatóságra, a nemek közötti egyenlőségre és a veszélyeztetett csoportok támogatására helyezte a hangsúlyt. Az alap az adományozó és a támogatott kormányzat közötti egyetértési megállapodás alapján működik. Az országnak nyújtott 153,3 millió EUR (192 USD) összegű EGT-norvég támogatási programot a kormány kezelte, kivéve az éghajlatváltozási és a civil szervezeti összegeket, melyeket az EEA-Norvég Alapokat kezelő brüsszeli Finanszírozási Mechanizmus Iroda kezel. Az éghajlatváltozási és a civil szervezeti összegek összesen 13,5 millió EUR-ra (16,9 millió USD-re) rúgtak. Április 4-én a Miniszterelnökséget vezető miniszter, Lázár János levelet küldött a norvég uniós és

EGT-ügyekért felelős miniszternek, melyben azt állította, hogy a civil alap összegeinek elosztásáért felelős négy magyar alapítvány (az Ökotárs Alapítvány, a DemNet, a Kárpátok Alapítvány és az Autonómia Alapítvány) konzorciuma az ellenzéki zöld párt, a Lehet Más a Politika csatlósa.

A levél arra utalt, hogy a norvég kormány a civil alapon keresztül magyar ellenzéki pártokat támogat. A norvég kormány és a civil szervezetek elutasították ezeket a vádakot. A norvég külügyminisztérium május 9-én az adományozó EGT-országok nevében bejelentette, hogy felfüggeszti a programmal kapcsolatos összegek kifizetését a kormány részére. A norvég külügyminisztérium azzal indokolta a felfüggesztést, hogy a magyar kormány megsértette az írásbeli megállapodásokat, amikor egyoldalúan módosította az alap intézményi struktúráját. Az EGT-Norvég Alap a civil szervezetek részére továbbra is folyósította a kifizetéseket.

Május 21-én az a miniszterelnökség bejelentette, hogy fel fogja kérni a KEHI-t, hogy indítson vizsgálatot az EGT-Norvég Civil Alapra vonatkozóan. A KEHI ezután ellenőrzéseket kezdeményezett a négytagú konzorciumot illetően. Az EEA-Norvég Alapokat kezelő Finanszírozási Mechanizmus Iroda május 28-án levelet küldött Lázárnak, melyben arra sürgette, hogy állítsa le az ellenőrzéseket, arra hivatkozva, hogy a Civil Alapban semmilyen magyar állami alap, illetve állami intézmény nem vesz részt, ezért a program végrehajtásáért – ideértve annak figyelemmel kísérését és ellenőrzését is – kizárólag a Finanszírozási Mechanizmus Iroda felel. Ezenkívül az Iroda utasította az Ökotársat, hogy ne adja át a KEHI által kért érzékeny adatokat. A Miniszterelnökség május 30-án egy médiaorgánumnak átadott egy listát, amely 13 olyan „balra hajló” civil szervezetet tartalmazott, amelyek támogatásban részesültek az alaptól; a KEHI később ezekre a csoportokra koncentrált az ellenőrzései során. A listán szerepelt a TI-H, a TASZ, a K-Monitor, a NANE nőjogi egyesület és az LMBT-jogokat, a nők jogait, a romák jogait, az aktív polgári szerepvállalást és a jó kormányzást támogató más civil szervezetek.

A KEHI hivatalnokai június 2-án bejelentés nélkül megjelentek az Autonómia, a DemNet és az Ökotárs alapítvány irodáiban. A KEHI hivatalnokai utasították a civil szervezeteket bizonyos nyilvántartások és dokumentumok átadására. A civil szervezetek átadtak néhány dokumentumot, viszont megtagadták az érzékeny adatok rendelkezésre bocsátását. Június 17-én Vidar Helgesen, Norvégia uniós ügyekért felelős minisztere kijelentette, hogy a magyar hatóságok egyoldalúan megszüntették az EGT-Norvég Alap támogatásainak kezeléséről szóló megállapodásukat azzal, hogy ellenőrzést indítottak a civil alap tekintetében. A KEHI ezt követően ellenőrzései hatókörét kiterjesztette egy 58 civil szervezetre álló csoportra, köztük arra a 13-ra, amelyek a kormány szerint „balra hajlanak”, és minden olyan információt és dokumentumot bekért tőlük, amelyek a civil alap által támogatott projektjeikhez kapcsolódtak. Az adományozó országok tisztségviselői és a Miniszterelnökség június 12-én tartott találkozásán sem sikerült megoldani a civil alappal kapcsolatos problémákat. Az adományozó országok a találkozón kijelentették, hogy az EGT-Norvég Alap támogatásainak kormány részére

való kifizetése csak akkor folytatódhat, ha (egyéb feltételek mellett) megszüntetik a KEHI ellenőrzéseit. Lázár június 21-én kijelentette, hogy a civil szervezetek kötelesek átadni a KEHI által kért dokumentumokat, mivel „a jog minden magyar állampolgár tekintetében alkalmazandó”.

A vizsgálattal érintett civil szervezetek kétségbe vonták az ellenőrzések jogi alapját, kifogásolták a jogorvoslati lehetőségek hiányát, és politikai indíttatásúnak nevezték a vizsgálatot.

Július 9-én az Európa Tanács emberi jogi biztosa, Nils Muiznieks levelet küldött Lázárnak, melyben kijelentette, hogy „rendkívül aggályos a Magyarországon az emberi jogok és a demokratikus értékek előmozdításáért tevékenykedő civil szervezetekkel szemben alkalmazott megbélyegző retorika, valamint az, hogy a politikusok megkérdőjelezzik e szervezetek munkájának törvényességét”. A biztos ezenkívül felhívta a hatóságokat, hogy függesszék fel az ellenőrzéseket mindaddig, amíg azok jogalapja nem tisztázódik. Orbán Viktor miniszterelnök július 26-i beszédében az ország egyes civil szervezeteire olyan „fizetett politikai aktivistákként” utalt, „... amelyek külföldi érdekeket igyekeznek támogatni”.

Augusztus 6-án a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) ismeretlen elkövetők ellen civil szervezeti pénzüsszegek hűtlen kezelése és engedély nélküli pénzügyi tevékenység gyanújával nyomozást indított. Az NNI ügynökei szeptember 8-án razziát tartottak az Ökotárs és a DemNet irodáiban, átkutatták a könyvelésüket és az informatikai támogatásukat végző cégeket, valamint két alkalmazott otthonát. Az NNI dokumentumokat és számítógépeket foglalt le. A KEHI közvetlenül a razziákat követően bejelentette, hogy a nyomozást kiterjesztette egy svájci tömbösített civil támogatással kapcsolatos tevékenységre is. Szeptember 13-án körülbelül 1000 fő tüntetett a civil szervezetek kormányzati megfélemlítése és a velük szembeni rendőri intézkedések ellen.

Szeptember 18. és 22. között az adóhatóság felfüggesztette a konzorcium négy tagjának adószámát, mivel nem működtek együtt a KEHI ellenőrzései során. A civil szervezetek fellebbezést nyújtottak be az adóhatóság határozata ellen. Amikor a fellebbezés elintézésére nyitva álló határidő november elején lejárt, az adóhatóság további 30 nappal meghosszabbította a határidőt. Az ügy november végén még folyamatban volt. Október 22-én – az ellenőrzött szervezetekkel való kötelezően előírt konzultáció megtartása nélkül – a KEHI benyújtotta a jelentését a kormánynak, melyben számos szabálytalanságot tárgyalt, például a dátumok utólagos módosítását és a projektek értékelésére használt pontozási rendszer manipulálását. A norvég kormány nem ismerte el a KEHI ellenőrzési jelentésének törvényességét, és kijelentette, hogy az adományozó országok független ellenőrzés alapján fogják értékelni a civil alapot.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó kormányzervek: 2013-ban a parlament kétharmados többséggel Székely Lászlót választotta meg ombudsmannak egy hatéves időszakra. A parlament az ombudsman két helyettesét is megválasztotta. Az

ombudsman köteles évente jelentést tenni a parlamentnek. Az ombudsman jogosult eljárást kezdeményezni olyan esetekben, amikor nagyobb állampolgári csoportokat kell megvédeni állami intézmények, bankok, vállalkozások és társadalmi szervezetek által elkövetett jogsértésekkel szemben.

Az alkotmány úgy rendelkezik, hogy az állampolgárok alkotmányjogi panaszt nyújthatnak be az ombudsmanhoz az országgyűlés által elfogadott törvényekkel kapcsolatban, az ombudsman pedig kérheti az Alkotmánybíróság felülvizsgálatát. Január 1-je óta az ombudsman feladata összegyűjteni az elektronikusan benyújtott közérdekű bejelentéseket, például az állami korrupcióra vonatkozó bejelentéseket is. Az ombudsman köteles ezeket nyolc napon belül továbbítani a megfelelő állami szervhez. Augusztus végéig az ombudsman 225 közérdekű bejelentést kapott az állampolgároktól, valamint 105 olyan kérelmet, amelyekben azt kérték, hogy bizonyos jogszabályokat utaljon az Alkotmánybíróság elé; az ombudsman egy kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz állampolgári kezdeményezés alapján.

A Fideszhez közeli *Magyar Nemzet* újság szeptember 19-én közzétett egy beszámolót az ombudsman szeptember 17-én kiadott tanulmányáról, amely a Budapest VIII. kerületében bevezetett tücsereprogram megszüntetéséről szólt. Az újság beszámolója tartalmazott egy e-mail levelezést, amely állítólag az ombudsmani iroda egyik tisztviselője és az ügy kezdeményezője, a TASZ között ment végbe. A cikk azzal vádolta a TASZ-t, hogy illetéktelenül befolyásolta az ombudsmani hivatalt. A Miniszterelnökség vezetője, Lázár János miniszter nyilvánosan kijelentette, hogy amennyiben az állítások igaznak bizonyulnak, az ombudsmannak haladéktalanul le kell mondania. Székely belső vizsgálatot rendelt el, amely kiderítette, hogy az újság által leközölt e-mailváltás az ombudsmani iroda két hivatalnoka között zajlott. Az ombudsman jelentette a jogellenes adatszerzést a Nemzeti Elektronikus Információbiztonsági Hatóságnak és az Alkotmányvédelmi Hivatalnak. Szeptember 30-án a parlament igazságügyi bizottsága meghallgatta az ombudsmant, és minden jogszabálysértés alól mentesítette.

A parlament május 6. előtt 1990 óta minden ciklusban rendelkezett olyan bizottsággal, amely az emberi jogokkal, a kisebbségekkel és a vallási ügyekkel foglalkozott. A 2010-14-es parlamenti ciklusban az országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának 21, a pártok mandátumainak számával arányosan kiválasztott tagja volt; a bizottság megvitatta az emberi jogokkal kapcsolatos törvényjavaslatokat, valamint felügyelte a miniszterek emberi jogokkal kapcsolatos tevékenységét. Május 6-án a parlament megszüntette az emberi jogi bizottság működését, és az emberi jogi és vallási kérdéseket az igazságügyi bizottsághoz, a kisebbségi kérdéseket pedig a magyarországi nemzetiségek bizottságához helyezte át, amely a 13 hivatalosan elismert nemzetiség szóvivőiből áll.

6. rész: Hátrányos megkülönböztetés, társadalmi visszaélések és emberkereskedelem

Az alkotmány előírja, hogy az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítani kell. A kormány nem érvényesítette maradéktalanul e jogokat.

Nők

Nemi erőszak és családon belüli erőszak: A nemi erőszak, azon belül a házasságon belüli erőszak törvényellenes. Az emberi jogi megfigyelők szerint az incidensek túlnyomó részét nem jelentik a sértettek. A törvény értelmében a szexuális támadás csak akkor minősül nemi erőszaknak, ha fizikai erőszakkal vagy kényszerrel társul. A nemi erőszak 2–8 év, minősített esetben akár 15 év szabadságvesztéssel is büntethető.

A 2012. évi büntető törvénykönyv külön bűncselekmény-kategóriaként tartalmazza a „kapcsolati erőszakot” (családon belüli erőszakot). A törvény értelmében szigorúbban büntetendő a testi sértés, a becsületsértés, a személyi szabadság megsértése és a kényszerítés, ha az elkövető és az áldozat együtt él vagy együtt élt, illetve ha a kapcsolatukból gyermek született. Az új szabályok a testi sértésért és a súlyosan sértő magatartásért kiszabható szabadságvesztést három évre növelték. A súlyos testi sértés és szándékos bántalmazás, a személyi szabadság megsértése és a kényszerítés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy, illetve idős vagy fogyatékos személy sérelmére követik el. Az új bűncselekmény-kategória nemcsak a hozzátartozókra és az eltartottakra vonatkozik, hanem a volt házastársakra, a volt élettársakra, illetve az érintett gondnokára, gondnokoltjára, gyámjára vagy gyámoltjára is. Az új jogszabály két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti azt is, ha valaki megalázza vagy súlyos nélkülözésnek teszi ki a hozzátartozóját vagy eltartottját, illetve ha súlyosan megsérti az említett személy emberi méltóságát.

A rendőrség és a bíróság távoltartást is elrendelhet. A törvény értelmében a helyszínen családon belüli erőszakos cselekmény miatt kihívott rendőrök azonnali hatályú, három napig érvényes távoltartási határozatot hozhatnak feljelentés helyett, a bíróságok pedig 60 napos, megelőzési célú távoltartási végzést bocsáthatnak ki mind polgári jogi, mind büntetőügyekben. A nők jogainak védelmével foglalkozó civil szervezetek továbbra is bíralták a törvényt, mivel az nem nyújt megfelelő védelmet az áldozatok számára, és nem helyez kellő hangsúlyt az elkövetők felelősségre vonására.

November 21-én a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság három rövid videót adott ki, melyek hivatalosan a szexuális zaklatás megelőzésére irányultak. A videókban azonban a következő szlogen szerepelt: „Tehetsz róla, tehetsz ellene!”. A nőjogi csoportok élesen

bírálták ezeket a filmeket, arra hivatkozva, hogy olyan társadalmi légkört alakítanak ki, amely a szexuális zaklatás áldozatait hibáztatja, az elkövetőket pedig felmenti.

November 30-án körülbelül 300 nő tüntetett a rendőrségi videók ellen. Az ombudsman december 12-én nyilatkozatot adott ki, melyben hangsúlyozta, hogy a bűnmegelőzési munka során nem lenne szabad az áldozatokat hibáztatni; ehelyett inkább az érdekeiket és a méltóságukat kellene megvédeni, egyúttal hangsúlyozva az elkövetők vitathatatlan felelősségét.

Az év első hat hónapjában az ORFK 119 nemi erőszakot regisztrált, valamint 3570 esetben családon belüli erőszakot. Az év első hat hónapjában az ügyészi hivatalok 73 esetben indítottak eljárást nemi erőszak, 18 esetben pedig családon belüli erőszak gyanújával.

Augusztus 29-én a Központi Nyomozó Főügyészség súlyos testi sértés okozása miatt vádat emelt Balogh József, Fülöpháza polgármestere és a Fidesz volt országgyűlési képviselője ellen. 2013 áprilisában Balogh súlyosan megverte élettársát, de a család kutyáját okolta a támadás miatt. Az ügy miatt női csoportok a családon belüli erőszak elleni tiltakozásokba kezdtek. Az ügyre válaszul a Fidesz kizárta Baloghot a pártból. Balogh parlamenti mandátumáról is lemondott, polgármesteri tisztségét viszont megtartotta, október 12-én pedig újraválasztották. A büntetőeljárás az év végén még folyamatban volt.

A Emberi Erőforrások Minisztériuma továbbra is 24 órás segélyvonalat üzemeltetett az áldozatok számára. A minisztérium 14 helyszínen működtette a regionális válságkezelő hálózatot a családon belüli erőszak áldozatai számára. A hálózat azonnali elhelyezést és teljes ellátást biztosít a bántalmazott személyeknek, valamint családjaiknak. A minisztérium továbbra is üzemeltetett négy átmeneti otthont, melyek hosszú távú (legfeljebb öt évig tartó) lakhatási lehetőséget biztosítanak, és szakszerű segítséget nyújtanak olyan családoknak, amelyek már elhagyták a válságközpontot. Ezenkívül a kormány egy titkos menedéket is finanszírozott, amelyet olyan súlyosan bántalmazott nők számára hoztak létre, akiknek veszélyben forog az élete. A nők jogait védő szervezetek szerint az erőszakos cselekedeteknek áldozatul esett nők támogatását célzó szolgálatok gyakran kapacitáshiánnyal küzdenek, vagy az általuk alkalmazott eljárások nem felelnek meg a nemzetközi normáknak.

Április 17-én a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet egy négyhetes figyelemfelhívó kampányt indított *Vedd észre, ha valami nincs rendben!* címmel, melyet az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatott. A kampány célja az volt, hogy szélesebb körben felhívják a figyelmet a családon belüli erőszak különféle formáira, és hogy az áldozatokat azonnali segítségkérésre ösztönözzék.

Szexuális zaklatás: A törvény biztosítja a biztonságos munkahelyhez való jogot, és a zaklatást bűncselekménynek minősíti. A civil szervezetek kifogásolták, hogy a törvény

nem definiálja egyértelműen a szexuális zaklatás fogalmát, emiatt pedig az áldozatok nincsenek kellően tisztában a jogaikkal, valamint azzal, hogy mikor tehetnek panaszt ilyen ügyekben. A civil szervezetek szerint továbbra is gyakori a szexuális zaklatás.

A kormány által felállított független hatósághoz, a diszkriminációt tiltó jogszabályok betartását felügyelő Egyenlő Bánásmód Hatósághoz (EBH) az év első kilenc hónapjában 54 bejelentés érkezett zaklatásról, amelyek közül hat volt szexuális zaklatással kapcsolatos ügy. Az EBH az egyik szexuális zaklatási ügyben jogsértést állapított meg.

A gyermekvállaláshoz való jog: A párok és az egyedülálló személyek szabadon dönthetnek arról, hány gyermeket szeretnének és mikor, és joguk van hozzáférni mindazon információhoz és eszközökhöz, amelyek lehetővé teszik, hogy e döntési joggal diszkriminációtól, kényszertől és erőszaktól mentesen, a lehető legmagasabb egészségügyi színvonalon éljenek. A fogamzásgátlás csak recept alapján volt elérhető. A terhesség és a szülés közben viszonylag könnyen elérhető volt a szakképzett segítség, akárcsak a sürgősségi egészségügyi ellátás is, ideértve az abortusz során jelentkező komplikációk kezelését is. Az országos családtervezési szolgálatok szülés előtti és utáni ellátást, valamint tanácsadást nyújtottak. Nem érkezett beszámoló a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetésről a nemi és reprodukciós egészségügyi ellátás során, ideértve a nemi úton terjedő betegségeket is.

Május 27-én az Alkotmánybíróság megsemmisítette a munka törvénykönyvének egyik rendelkezését, amely szerint a terhes nőket elbocsátásuk után csak akkor illette meg a jogvédelem, ha azt megelőzően tájékoztatták a munkáltatójukat a terhességükről. Az Alkotmánybíróság úgy határozott, hogy az említett információ munkáltatóval való közlésének követelménye a magánéletbe történő beavatkozással ér fel, továbbá korlátozza a nők gyermeknevelési jogait és emberi méltóságát.

Az ENSZ nőkkel szembeni diszkrimináció felszámolásával foglalkozó bizottságához benyújtott összevont hetedik és nyolcadik időszakos jelentés 2013. évi felülvizsgálatában a bizottság arra sürgette a kormányt, hogy hagyjon fel a nők szexuális és reprodukciós jogaiba való negatív irányú beavatkozással, biztosítson megfelelő hozzáférést a családtervezési szolgáltatásokhoz és a megfizethető fogamzásgátlókhoz, hozzon létre megfelelő szabályozási kereteket az egészségügyi dolgozók erkölcsi vagy vallási ellenvetéseinek kezelésére, gondoskodjon arról, hogy a nőknek felajánlják a rendelkezésre álló alternatívákat, és a szakképzett bábákat független szakemberekként ismerje el. A bizottság ezenkívül aggályait fejezte ki amiatt, hogy a fogyatékossgal élő, az alacsony jövedelmű, a roma, a vidéki területeken élő és a HIV-fertőzött nők csak korlátozottan férnek hozzá a szexuális és reprodukciós egészségügyi szolgáltatásokhoz, és hogy a számukra elérhető szolgáltatások nem megfelelő színvonalúak.

Március 15. óta csak a 40 év feletti vagy már három gyermekkel rendelkező személyek kérhetik nem orvosi okból a művi meddővé tételüket.

Az Európai Roma Jogok Központja továbbra is bírálta a sterilizációról rendelkező jogszabályt, és amellett érvelt, hogy szüntessék meg az orvosi okokból, illetve a családtervezési célokból bekövetkező sterilizáció közötti különbségtételt. Az Európai Roma Jogok Központja javasolta, hogy vezessenek be olyan irányelveket, illetve olyan hatékony ellenőrző mechanizmusokat, amelyek biztosítják, hogy az állami, illetve a magán egészségügyi intézmények ne végezzenek el sterilizációt a beteg teljes körű tájékoztatáson alapuló beleegyező nyilatkozata nélkül, továbbá javasolta, hogy a jogsértések esetére vezessenek be megfelelő szankciókat. Az Európai Roma Jogok Központja szerint a roma nők hozzájárulás nélküli sterilizációja folyamatosan fennálló probléma volt, jóllehet statisztikai bizonyíték nem állt rendelkezésre e gyakorlat elterjedtségét illetően. Az év végén folyamatban volt egy roma nő ügye, akit állítólag hozzájárulása nélkül tettek meddővé 2008-ban és akit az Európai Roma Jogok Központja képvisel az EJEB előtt.

Hátrányos megkülönböztetés: Az alkotmány és a törvény értelmében a nők és a férfiak egyenlő jogokat élveznek. A jog kifejezetten nem ír elő egyenlő munkáért egyenlő bért, azonban az egyenlő díjazás követelménye levezethető az egyenlő bánásmódra vonatkozó rendelkezésekből. A munkahelyeken előfordult gazdasági diszkrimináció a nőkkel szemben, különösen az 50 év feletti álláskereső, valamint a várandós vagy gyesről/gyedről visszatérő dolgozók esetében (lásd a 7.d. pontot).

Szeptember 30-ig az EBH 70 vizsgálatot folytatott le a nőkkel szembeni jogellenes foglalkoztatási diszkriminációra vonatkozó egyéni panaszok alapján, és négy esetet talált megalapozottnak. A megalapozottnak talált esetekben az EBH 500 000 forinttól 1,5 millió forintig (1900 USD-5800 USD) terjedő bírság megfizetésére kötelezte a munkáltatókat.

Gyermekek

Születéskori anyakönyvezés: Egy gyermek akkor kapja meg a magyar állampolgárságot születésekor, ha egyik szülője magyar állampolgár. A születéseket azonnal rögzítik a nyilvántartásban.

Oktatás: Az oktatás ingyenes, és 16 éves korig kötelező.

2013-ban a parlament módosította a törvényt, és bevezette azt az elvet, amely szerint „az egyenlő jogok és a társadalmi felzárkózás előmozdítása elsődleges állami kötelezettség”. A roma jogokat képviselő csoportok támadták ezt a módosítást, amely véleményük szerint törvényben rögzíti azt a gyakorlatot, amely alapján a roma gyerekeket sajátos nevelési igényű osztályokba vagy kiegészítő iskolákba osztják be. A tisztségviselők elutasították a kritikát, és megjegyezték, hogy nem az elkülönítés volt a céljuk, hanem az, hogy speciális segítséget nyújtsanak a hátrányos helyzetű romáknak.

A roma kisdíákok szegregációja továbbra is problémát jelentett. A civil szervezetek és a kormány becslései szerint a roma gyerekek egyharmada szegregált osztályban tanul, 20%-ukat pedig indokolatlanul helyezik el az iskolák vezetői mentális problémákkal küzdő gyermekek számára kialakított kiegészítő osztályokban, amivel gyakorlatilag szegregálják őket más tanulóktól. Azok az iskolák, ahol főleg roma gyerekek tanulnak, gyakran egyszerűsített tantervet alkalmaznak, valamint kevésbé felszereltek, és többnyire rosszabb állapotban is vannak, mint azok az iskolák, ahol a tanulók többsége nem roma. A kormány 2013 óta 250 millió Ft-ot (965 000 USD-t) költött a mentális problémákkal küzdő gyermekek diagnosztizálási rendszerének megreformálására, annak érdekében, hogy megelőzze az alaptalan diagnózisokat, szeptemberben pedig bevezetett egy új adatbázist, melynek célja a diagnosztizált gyermekek egyéni fejlődésének követése.

Február 29-én a Nyíregyházi Törvényszék a görög katolikus egyház és a helyi önkormányzat ellen határozott az Esély A Gyermekeknek Alapítvány által 2012-ben indított ügyben, mivel Nyíregyháza Huszártelep részében ismét megnyitottak egy szegregált általános iskolát. A határozatot november 6-án megerősítette a Debreceni Ítéltábla ítélete, amely megállapította, hogy a nyíregyházi önkormányzat szegregálta a roma gyerekeket azzal, hogy megszüntette az ingyenes iskolabuszt, és hogy a huszártelpei iskolát ingyenesen átadta az egyháznak. A bíróság ezenkívül megállapította, hogy az egyház két nyíregyházi általános iskolája felhasználásával elkülönítette a roma diákokat. 2013-ban az emberi erőforrások minisztere, Balog Zoltán az egyház által fenntartott iskola védelmében tanúskodott, és azzal érvelt, hogy az iskola kivételesen jó „felzárkóztatási” oktatási programot biztosított a hátrányos helyzetű tanulóknak. A Fővárosi Ítéltábla október 7-én az Esély A Gyermekeknek Alapítvány által 2011-ben indított ügyben úgy határozott, hogy a gyöngyöspatai általános iskola 2004 és 2012 között jogellenes módon szegregálta a roma gyerekeket, és minőségileg kifogásolható oktatást nyújtott. Október végén még folyamatban volt az alapítvány által a jászladányi, a szódi és a kaposvári önkormányzat ellen indított három ügy. Az a per, amelyet az alapítvány 2009-ben indított a kormány ellen az elkülönítés elleni jogszabályok végrehajtásának elmulasztása miatt, szintén folyamatban volt az év végén.

Április 8-án az ombudsman átfogó jelentést adott ki azon középiskolák oktatási helyzetéről, amelyek speciális nemzetiségi tanterveket alkalmaznak. A jelentés megállapította, hogy az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) vagy az egyház által fenntartott, roma nemzetiségi tantervet alkalmazó középiskolák minőségileg kifogásolható oktatásban részesítették a gyermekeket, ami alapján felmerült az esélyegyenlőség megsértésének veszélye (lásd a Nemzeti/faji/etnikai kisebbségekről szóló 6. részt).

A nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettes ombudsman december 12-én nyilatkozatot adott ki a köznevelésről szóló törvény tervezett módosítására válaszul.

A helyettes ombudsman hangsúlyozta, hogy nem szabad figyelmen kívül hagyni a hazai és a nemzetközi jogszabályok által előírt integrált oktatás kötelezettségét, valamint hogy

a roma diákok nem különíthetők el azon az alapon, hogy az oktatásukról egy vallási csoport gondoskodik. December 15-én a parlament módosította a törvényt, és felhatalmazta a kormányt, hogy kormányrendeletben határozza meg a valláson vagy nemzetiségen alapuló oktatás megszervezésének jogi feltételeit. December 19-én még nem került sor a kormányrendelet elfogadására.

Az Európa Tanács emberi jogi biztosa december 16-án jelentést tett közzé, amelyben kifejezte azzal kapcsolatos aggályait, hogy romlik a helyzet a rasszizmus és az intolerancia szempontjából – különösen a roma lakossággal szemben –, és hangsúlyozta a diszkrimináció valamennyi formájával szembeni harc szükségességét. A biztos emellett „arra ösztönözte a magyar hatóságokat, hogy igyekezzenek javítani a romák oktatáshoz való hozzáférését azzal, hogy felszámolják a roma gyermekek iskolai szegregációjának valamennyi formáját”.

Gyermekbántalmazás: Az év első hat hónapjában az Országos Rendőr-főkapitányság 3185 gyermekek (14 éven aluliak) ellen elkövetett bűncselekményt regisztrált. 2012-ben az Országos Gyermekegészségügyi Intézet egyik szakértője azt állította, hogy több mint 200 000 gyermeket bántalmaztak (az összes gyermek 10 százalékát). A gyermekbántalmazás elleni küzdelem során rendfenntartási intézkedések és távoltartási végzések alkalmazására került sor, szükségszállást biztosítottak az anyáknak és gyermekeiknek, valamint eltávolították a gyermekeket az otthonukból, ha azt veszélyesnek ítélték.

Korai és kényszerházasság: A jog szerint a házasságkötés korhatára 18 év. A Szociális és Gyámhivatal engedélyezheti a 16-18 éves személyek házasságkötését. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2013-ban a 19 éven aluli fiúk 0,7%-a, a lányoknak pedig 2,6%-a volt házas.

A női nemi szerv megcsonkítása: A jog tiltja a női nemi szerv megcsonkítását, és nem érkezett beszámoló ilyen gyakorlatról.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása: Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jog tiltja a gyermekpornográfiát, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. November 11-én a parlament a büntető törvénykönyv módosítása útján megszüntette a gyermekek elleni szexuális bűncselekmények elévülését.

A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 12 év, amennyiben az idősebb partner legfeljebb 18 éves. Az a 18 éven felüli személy, aki 12-14 év közötti kiskorúval létesít szexuális kapcsolatot, egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Egy 18 éven felüli személy és egy 14-18 év közötti kiskorú közötti, közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat nem büntetendő.

A jog szerint a nemi erőszak büntett, amely kettőtől nyolc évig terjedő, illetve ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A civil szervezetek beszámolóí szerint a 18 éven aluli lányokat érintő prostitúció továbbra is probléma volt.

Intézetben nevelt gyermekek: Az Európai Roma Jogok Központja által 2011-ben elvégzett kutatás szerint az állam által fenntartott gyermekotthonokban élő gyermekek 66%-a roma származású volt.

Nemzetközi gyermekrablás: Az ország aláírta az 1980. évi Hágai Egyezményt a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól. Az országokénti információkat lásd az amerikai külügyminisztérium jelentésében: travel.state.gov/content/childabduction/english/country/hungary.html.

Antiszemitizmus

A Zsidó Világkongresszus becslései szerint a zsidó lakosság lélekszáma 35 000 és 120 000 közé tehető.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) 33 antiszemita incidenst regisztrált, köztük ingatlanok és temetők meggyalázását, szóbeli és fizikai támadásokat, a holokauszt tagadását, valamint revizionista megnyilvánulásokat, olykor a médiában is. A Tett és Védelem Alapítvány által létrehozott Brüsszel Intézetet 2013-ban a miniszterelnökség megbízta, hogy kísérje figyelemmel az antiszemitizmust. Az év első hat hónapjában az intézet 15 antiszemita cselekményt regisztrált.

Október 19-én egy internetes portál közzétette Haszilló Ferenc, Kecel 2000 óta hivatalban lévő fideszes polgármesterének néhány olyan kijelentését, amelyet egy újságíróval tartott találkozáson tett 2012-ben vagy 2013-ban. Haszilló állítólag súlyos antiszemita és romaellenes megjegyzéseket tett, követelte több liberális politikus kivégzését, és azt állította, hogy a zsidók irányítják az országot. A Fidesz novemberben kizárta Haszillót a pártból, aki viszont továbbra is Kecel polgármestere maradt.

Több szélsőségesen nacionalista weboldal is folytatta az antiszemita cikkek megjelentetését.

A rendfenntartó és az igazságügyi szervek továbbra is eljárást indítottak az antiszemita incidensek miatt. Az év első hat hónapja során a rendőrség a közrend megzavarását öt esetben regisztrálta, temetők és egyházi épületek (köztük zsidó ingatlanok) megrongálását pedig 50 esetben.

Februárban a Tett és Védelem Alapítvány eljárást kezdeményezett a Fővárosi Főügyészségnél a neonáci politikai párt, a Magyar Hajnal törlése céljából. Július 9-én a Borsod Megyei Főügyészség elutasította a kérelmet.

Az április 6-i országos választáson a szavazatok 20%-át elnyerő szélsőséges nacionalista Jobbik párt tagjai továbbra is tettek antiszemita kijelentéseket.

2013 áprilisában a kormány 2014-et a holokauszt 70. évfordulójára való emlékezésnek szentelte az országban, és egyéves előkészületet szervezett annak érdekében, hogy a zsidó közösséggel és a külföldi nagykövetségekkel együtt meghatározza a programot.

2013 decemberében a kormány rendeletben adott utasítást egy emlékmű felállítására, megemlékezésül arra, hogy a német csapatok 1944 márciusában elfoglalták az országot. Január 2-től civil csoportok naponta tüntettek az emlékmű kijelölt területénél. A tüntetők szerint az emlékmű a kormány kísérlete a történelem olyan módon történő átértékelésére, amely minimálisra csökkenti az ország vezetőinek és állampolgárainak a holokauszt során betöltött szerepét. A tüntetők széles körű nyilvános párbeszédre sürgettek az ország második világháborúban betöltött szerepéről. Az állami tisztségviselők elutasították azokat a vádakot, amelyek szerint a kormány Németországot tette volna felelőssé a magyar zsidókkal szemben a II. világháborúban tanúsított bánásmód miatt, és vezető állami tisztségviselők olyan korábbi megjegyzéseit idézték, melyekben elismerték néhány magyar tisztségviselő és állampolgár szerepét a kb. 440 000 zsidó Auschwitzba és más haláltáborokba való deportálásában. A jelentős hazai és nemzetközi kritika ellenére a kormányzat április 8-án, két nappal azt követően, hogy ismét megnyerte a választásokat, megkezdte az emlékmű megépítését. Az emlékmű központi szobrát július 19-én éjjel, nyilvános bejelentés, hivatalos ünnepség és felszentelés nélkül állították fel. A miniszterelnök július 21-én közleményt adott ki, amelyben kijelentette, hogy az emlékmű célja, hogy „kifejezze azt a fájdalmat és megpróbáltatást, amelyet a magyar nép szabadsága elvesztése miatt volt kénytelen átélni”.

2013 júliusában a kormány határozatot fogadott el egy új holokauszt múzeum, a Sorsok Háza létrehozásáról, melynek elsődleges célközönségét a gyermekek jelentenék, és amely a gyermekáldozatokra koncentrálna. A kormány egy Fideszhez tartozó ideológust, a Terror Háza Múzeum vezetőjét jelölte ki az öt milliárd Ft-ot (19 millió USD-t) érő projekt megvalósítására.

2013 szeptemberében a projektvezető felállított egy nemzetközi tanácsadókából álló testületet, amelyben a MAZSIHISZ és a Yad Vashem Múzeum képviselői, az Amerikai Zsidó Bizottság igazgatója és a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékhely kuratóriumának elnöke is részt vett. A tanács néhány tagja azonban bírálta a projektvezetőt amiatt, hogy nem tárgyalta meg a zsidó vezetőkkel a tervezett kiállítások tartalmát. A MAZSIHISZ elnöke március 5-én kilépett a tanácsból, melyet március 19-én a Yad Vashem képviselőjének távozása követett. A kormány július 18-án rendeletet adott ki, melyben a Sorsok Házának igazgatását átadta a Közép-európai Társadalom és

Történelem Kutatásáért Közalapítványnak, amelyet szintén a projektvezető irányít. Lázár János miniszter szeptember 9-én szóbeli kötelezettséget vállalt a MAZSIHISZ felé, hogy a múzeumot csak akkor nyitják meg, ha a zsidó közösség képviselői egyetértésre jutottak a múzeum kiállításainak tartalmát illetően.

Január 17-én Szakály Sándor, az államilag finanszírozott Veritas Történetkutató Intézet igazgatója az MTI-nek adott interjújában a zsidók 1941. évi deportálását az akkoriban német megszállás alatt lévő Ukrajnába „idegenrendészeti rendőri intézkedésnek” nevezte, mivel a kiutasított személyek nem rendelkeztek magyar állampolgársággal. Kijelentését mind magyar, mind külföldi történészek élesen bírálták, és hangsúlyozták, hogy körülbelül 18 000 magyar zsidót gyilkoltak meg az ukrajnai Kamianec-Podilszkijben, nem sokkal deportálásuk után. A Demokratikus Koalíció egyik tagja panaszt nyújtott be Szakállyal szemben a holokauszt tagadása miatt, amelyet június 20-án a Budapesti Rendőr-főkapitányság elutasított, Szakály pedig továbbra is megtarthatta pozícióját.

E kormányzati intézkedéseket követően tovább fokozódott a feszültség a kormány és a zsidó közösség között. A MAZSIHISZ február 9-én határozatot fogadott el arról, hogy a holokauszt 70. évfordulójának emlékévében a központi kormányzat által támogatott egyetlen rendezvényen sem fog részt venni. A MAZSIHISZ visszaküldte a kormány által a zsidó közösség emlékével kapcsolatos projektjeire biztosított 210 millió Ft (810 000 USD) összegű támogatást. 34 másik zsidó szervezet csatlakozott a MAZSIHISZ-hez. A MAZSIHISZ határozata három feltételt szabott ahhoz, hogy együttműködjön a kormánnyal a megemlékezések során: 1. le kell állítani a német megszállási emlékmű projektjét; 2. szélesebb körű konzultációra és együttműködésre van szükség a Sorsok Háza projekttel kapcsolatban; és 3. el kell bocsátani a Veritas Intézet igazgatóját.

A köztársasági elnök, a miniszterelnök, a kormánytagok és ellenzéki politikusok többször is bíralták a szélsőséges mozgalmakat, elítélték az antiszemita incidenseket, beszéltek az állam és az állami tisztségviselők holokauszttal kapcsolatos bűnösségéről, és részt vettek a holokauszttal kapcsolatos megemlékezéseken.

Kőrösi Csaba, az ország ENSZ-nagykövete január 23-án először kért nyilvánosan bocsánatot az ország holokausztban betöltött szerepe miatt. Kijelentette, hogy „bocsánatkéréssel tartozunk az áldozatok felé, mivel a magyar állam bűnös volt a holokauszt tekintetében. Elsősorban azért, mert nem védte meg állampolgárait a pusztulástól, másodsorban pedig azért, mert elősegítette a tömeggyilkosságot, és ahhoz pénzügyi forrásokat biztosított.” A holokauszt emléknapi küldött levelében Orbán Viktor miniszterelnök azt írta, hogy „a magyar holokausztra nem tekinthetünk másként, mint az egész magyar nemzet tragédiájára... Nem tűrhetjük, és nem is tűrjük, hogy valakit a vallása vagy a nemzetisége miatt megbélyegezzenek, megalázzanak vagy bántalmazzanak. Ezért vezette be a kormány a zéró tolerancia politikáját.” Április 16-án a köztársasági elnök egy holokauszt megemlékezésen kijelentette, hogy „a gyilkosok

magyarok voltak, és az áldozatok is magyarok voltak. Elmondható, és ki is kell mondanunk, hogy a német megszállás alatt történt mindez, de ez mindössze magyarázat, és nem mentség az akkori magyar kormányzat cselekedeteire.” A köztársasági elnök április 28-án részt vett az idén a holokauszt 70. évfordulójáról megemlékező, évente megrendezett Élet Menete felvonuláson a lengyelországi auschwitz-birkenau haláltáborban; Magyarország harmadik legnagyobb temetőjének nevezte a helyszínt, és emlékeztette az összegyűlteket, hogy minden harmadik ott meggyilkolt áldozat magyar zsidó volt.

Emberkereskedelem

Lásd az amerikai külügyminisztérium *emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report)* a [www. state.gov/j/tip/rls/tiprpt/](http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/) weboldalon.

Fogyatékkal élő személyek

Az alkotmány hátrányos megkülönböztetés nélkül biztosítja az alapvető jogokat mindenkinek, ideértve a fogyatékkal élőket is, valamint rendelkezik az ilyen személyek speciális intézkedésekkel történő védelméről. A törvény tiltja a testi, érzékszervi vagy értelmi fogyatékkal élők diszkriminációját a munka, az oktatás, a légi és egyéb közlekedés, az egészségügyi ellátás és az állam által nyújtott egyéb szolgáltatások területén. A civil szervezetek beszámolóí szerint a kormány nem érvényesítette hatékonyan a diszkriminációellenes jogszabályokat. Az év során az EBH hat olyan esetben hozott határozatot, amelyben fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetésben részesültek az oktatás és a közszolgáltatások terén.

A 2011. évi népszámlálás 561 247 fogyatékos személyt azonosított, bár a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek jelentősen többre becsülték a számukat.

A Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center, MDAC) nevű nemzetközi civil szervezet továbbra is bírálta a kormányt, amiért az nem védelmezte a majdnem 60 000 gondnokság alá helyezett fogyatékkal élő felnőtt jogait, különösen a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos jogukat.

Egy kormányrendelet értelmében minden 25-nél több főt foglalkoztató vállalkozás köteles a munkahelyek 5%-át testi vagy szellemi fogyatékkal élő munkavállalókkal betölteni. Ha egy vállalat nem teljesíti ezt az elvárást, pénzbírsággal sújtható. A munkáltatók többsége a fogyatékkal élő személyek alkalmazása helyett inkább kifizette a bírságot. 2012-ben a kormány új rehabilitációs rendszert vezetett be a fogyatékkal élő személyek foglalkoztatásának elősegítése érdekében. Az új rendszer szerint az „átmeneti foglalkoztatás” készségfejlesztés segítségével készíti fel a rehabilitálható munkavállalókat, hogy védett körülmények között munkát vállalhassanak a nyílt munkaerőpiacon. A „hosszú távú támogatott foglalkoztatás” a fogyatékkal élő személyek

munkavégzési képességének, egészségi állapotának, valamint fizikai és szellemi képességeinek védett munkakörülmények között történő fenntartását kínálja. Az év során 7432 személy vett részt az átmeneti foglalkoztatási programban, a hosszú távú támogatott foglalkoztatási programban pedig 23 451 fő.

A központi kormányzat és az önkormányzatok folytatták a középületek akadálymentesítését, hogy lehetővé tegyék a fogyatékkal élők bejutását. A jogszabályok a központi kormányzat számára eredetileg 2010-et tűzték ki az épületek akadálymentesítésére vonatkozó határidőként, az önkormányzatoknak pedig 2013 végéig volt idejük ezt elvégezni. Nem állt rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy a kormányépületek hány százaléka felel meg a jogszabályoknak, a civil szervezetek szerint azonban számos épületben még nem oldották meg az akadálymentesítést.

A civil szervezetek szerint a közoktatáshoz való jog nem érvényesül súlyosan vagy halmozottan fogyatékos gyerekek esetében, mivel az állami általános iskolák nem kötelesek felvenni ilyen gyerekeket. 2012-ben az ombudsman jelentést adott ki a fogyatékkal élő hallgatók jogainak felsőoktatásban való érvényesítéséről. Az ombudsman megjegyezte, hogy mivel nem egyértelmű a jogi helyzet, a felsőoktatási intézmények (sőt bizonyos esetekben a különböző karok is) nagyon eltérően alkalmazzák azokat a mentességeket és előnyöket, amelyekre a fogyatékkal élő hallgatók jogosultak. Az ombudsman a vonatkozó jogszabályok harmonizálására sürgette az emberi erőforrások miniszterét. Ezenkívül a felsőoktatási intézmények vezetőit is arra ösztönözte, hogy biztosítsák a fogyatékkal élő személyek jogainak érvényesítését.

A civil szervezetek szerint továbbra is aggályos, hogy a kormány által működtetett, az értelmi fogyatékosok hosszú távú gondozását végző intézmények tevékenységét nem ellenőrzi független testület. Az MDAC szerint 2012-ben kb. 25 000 fogyatékos személy élt hosszú távú gondozást nyújtó pszichiátriai és szociális gondozó intézetekben. Az ombudsman január 29-én jelentést adott ki az Eleki Pszichiátriai Betegek Otthonának pénzügyi gyakorlatáról, válaszul a néhány ott élő személy által benyújtott kérelemre. Az ombudsman jelentése megállapította, hogy az, hogy az otthon visszatartja a betegektől azok egyéni pénzügyi helyzetére – így például a nyugdíjukra és egyéb jövedelmükre, valamint az otthon által levont díjakra és egyéb költségekre – vonatkozó információkat, sérti a betegek jogbiztonsághoz, tulajdonhoz, egyenlő bánásmódhoz és tisztességes eljáráshoz való jogait. A jelentés ezenkívül megjegyezte, hogy az intézményi hiányosságok általánosságban azt eredményezték, hogy a betegek emberi méltósága és szociális biztonsága folyamatosan közvetlen veszélynek van kitéve. Az ombudsman arra utasította az otthon vezetőjét, hogy orvosolja a jelentésben felsorolt problémákat, és felhívta a területi gyámhivatalt, hogy szigorúan kísérelje figyelemmel a szabályok betartását. Az Európa Tanács emberi jogi biztosa december 16-án jelentést adott ki, amelyben arra ösztönözte a magyar hatóságokat, hogy az új intézményi elhelyezések és az új intézmények létrehozása helyett csoportosítsák át az erőforrásaikat a személyre szabott támogatási szolgáltatások fejlesztésére.

Az alkotmány szerint a bíróság a gondnokság alatt álló fogyatékkal élő személyeket korlátozott szellemi képességük miatt megfoszthatja a szavazati joguktól. Az MDAC továbbra is bírálta a „szellemi képességgel” kapcsolatos rendelkezést, a „fogyatékoságon alapuló diszkrimináció egyszerű álcázásának” nevezve azt, mivel értelmi és pszichoszociális fogyatékosággal élőkre egyaránt alkalmazható. A civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a szavazóhelyiségek nem voltak megközelíthetők a fogyatékkal élők számára, a szavazással kapcsolatos dokumentumok pedig nem voltak elérhetők könnyen olvasható formában. Az Európa Tanács emberi jogi biztosa a december 16-án kiadott jelentésében azt is megjegyezte, hogy milyen nagy a gondnokság alá helyezett fogyatékosággal élő személyek száma, és követelte, hogy a rendszer ténylegesen mozduljon el a helyettes döntéshozatal alapelvétől a támogatott döntéshozatal irányába.

Az EJEB október 21-én megállapította, hogy egy szellemi fogyatékkal élő kérelmezőt fogyatékosága miatt megfosztottak a szavazati jogától. A kérelmezőt a bíróság 2000-ben cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte, melynek automatikus következményeként törölték a választói névjegyzékből, és nem szavazhatott a 2010. évi országos választáson.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédő szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

A legnagyobb létszámú etnikai kisebbséget továbbra is a roma közösség alkotja. A 2011. évi népszámlálás szerint körülbelül 315 000 fő jelölte meg magát romának, ami a teljes népesség 3%-át tette ki. Széles tartományban mozgó, nem hivatalos becslések szerint a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 000 és 800 000 közé tehető. Emberi jogi szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén diszkriminációval szembesülnek, ideértve a foglalkoztatást, oktatást, lakhatást és a büntetés-végrehajtást, de olyan is előfordul, hogy nyilvános helyekre, például éttermekbe vagy szórakozóhelyekre nem engedik be őket.

A szélsőséges nacionalista csoportok, köztük a Jobbik folytatta a becsmérő retorika használatát a „cigánybűnözéssel” kapcsolatban, valamint a roma közösséggel szembeni gyűlöletkeltést. Május 6-án, a parlament alakuló ülésén az országgyűlési képviselők 75%-a (köztük a Fidesz-KDNP frakciók 132 tagjából 128 fő) Sneider Tamást, a Jobbik frakcióvezető-helyettesét választották az országgyűlés öt házelnök-helyettese egyikének. 1992-ben Sneidert – egy korábbi skinhead vezetőt – nyolc hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték azért, mert egy roma férfit üldöző csoportot vezetett, amely az utcán megverte a férfit „kezüket, botokat és kábeldarabokat felhasználva”, majd a földön rugdosták őt.

Március 24-én a Gyulai Törvényszék egyik bírója védelmébe vette a „cigánybűnözés” kifejezést azon ítéletének indokolásában, melyben megtagadta a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület felosztatását (lásd az 1.d. pontot).

2013 augusztusában a Budapest Környéki Törvényszék ítéletet hozott négy olyan személy ügyében, akiket hat roma 2008-ban és 2009-ben elkövetett, faji indíttatású meggyilkolásával vádoltak. A törvényszék a négy elkövető közül hármat szándékos emberölés bűncselekményében és egyéb vádak tekintetében is bűnösnek talált, és feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélküli életfogytig tartó szabadságvesztésre ítelt. A negyedik gyanúsítottat – aki a nyomozás során együttműködött a rendőrséggel – az emberölések társtetteseként 13 év szabadságvesztésre ítélte. A vádlottak fellebbeztek az ítélet ellen; az ügy az év végén folyamatban volt. 2013 augusztusában a Központi Nyomozó Ügyészség új nyomozást rendelt el a katonai biztonsági szolgálatoknak az emberölések során betöltött szerepét illetően, amely szintén folyamatban volt az év végén. A kormány 2013-ban 76,5 millió Ft-ot (295 000 USD-t) fizetett ki a Fehér Gyűrű Egyesületnek – egy olyan civil szervezetnek, amely jogi és egyéb segítséget nyújt a bűncselekmények áldozatainak –, hogy anyagi, jogi és lelki támogatást nyújtson az áldozatok családjainak.

A civil szervezetek kifogásolták, hogy a hatóságok továbbra is alkalmazták a romák elítélése érdekében a büntető törvénykönyv azon rendelkezését, amely büntetni rendeli a „közösség tagja elleni erőszakot”, jóllehet a jogszabály célja éppen a súlyos társadalmi előítéletnek kitett csoportok védelme (lásd a véleménynyilvánítás szabadságáról szóló 2.a. pontot).

A TASZ és a Roma Sajtóközpont szerint egyes településeken (különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében) a rendőrség továbbra is bírságokat és egyéb szankciókat alkalmazott a roma lakosokkal szemben kisebb szabályszegések – például jogellenes tűzifagyújtás vagy kisebb kerékpáros közlekedési szabálysértések – elkövetése miatt, míg hasonló esetekben a nem romák ellen jellemzően nem indul eljárás.

A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is arról számolt be, hogy a rendőrség szankcionálási gyakorlata – különösen az ország legszegényebb régióiban elkövetett szabálysértések esetében – rendkívüli etnikai aránytalanságot mutatott, amely ésszerűen nem indokolható, és amely sok esetben etnikai profilalkotáson – a faji diszkrimináció egyik formáján – alapult. Július 15-én hat emberi jogi civil szervezet kezdeményezte, hogy a rendőrség részvételével hozzanak létre egy munkacsoportot az etnikai profilalkotás ellen. Az országos rendőrfőkapitány augusztus 15-én elutasította a javaslatot, és tagadta az etnikai alapú profilalkotás vádjait.

A kormány szerint a munkaképes korú roma népesség 85%-a volt munkanélküli. A kormány bővítette a regisztrált munkanélkülieknek szóló közmunkaprogramot és oktatási lehetőségeket, bár azok a szülők, akiknek a gyermekei nem jártak rendszeresen iskolába,

és akik nem tartották rendben a közvetlen környezetüket, három hónapra kizárásra kerültek a közmunkaprogramból. 2013 decembere és augusztus 20. között 354 000 fő vett részt a közmunkaprogramban, 20%-uk roma származású volt. A kormány a 2013. évi 179,9 milliárd Ft-ról (695 millió USD-ról) 231 milliárd Ft-ra (892 millió USD-ra) növelte a közmunkaprogramra fordított összeget, és olyan helyi szervezésű, valamint országos projekteket támogatott, amelyekben főként közterületek takarítása, illetve mezőgazdasági vagy vízügyi munkák szerepeltek. Januárban a kormány a szakképzetlen közmunkások bruttó havi fizetését 75 500 Ft-ról (291 USD-ról) 77 300 Ft-ra (299 USD-ra), a szakképzett közmunkásokét pedig 96 800 Ft-ról (374 USD-ról) 99 100 Ft-ra (383 USD-re) emelte. 2013 februárja óta a közmunkaprogramban foglalkoztatott személyek legfeljebb öt hónapig dolgozhatnak, többségük teljes munkaidőben (napi nyolc órában); a mezőgazdasági és egyéb speciális munkák esetében megengedettek a kivételek. Körülbelül 100 000 közmunkást (köztük 22 000 romát) írtak be a közmunkaprogram oktatási részébe március 31-ig, melynek célja a résztvevők foglalkoztathatóságának növelése volt. A résztvevők kb. 93%-a sikeresen elvégezte a képzést, és alapszintű hozzáértésre tett szert különböző foglalkozások terén (például sofőr, otthoni gondozó, mezőgazdasági munkás). A közmunkások számára elérhető oktatási program december 1-jétől 2015 március végéig ismét elérhető volt.

2013 januárjában az ombudsman átfogó jelentést tett közzé a kormány közmunkaprogramjáról. A jelentés kiemelte, hogy a közmunkaprogramban részt vevő személyek kiszolgáltatott helyzetben voltak, mivel előfordulhatott, hogy a munkáltatók és a hatóságok önkényesen alkalmazták a törvényt. Az ombudsman rámutatott, hogy a közmunkaprogramból kizárt személyek szintén kiszolgáltatott helyzetben vannak. 2013 augusztusában az ombudsman kérte az Alkotmánybíróságot, hogy vizsgálja felül a törvényt azon az alapon, hogy a szabályozás sérti az emberi méltóságot, mivel a helyi önkormányzat megvizsgálhatja a szociális támogatást kérők életkörülményeit és magánéletét. Az ügy folyamatban van az Alkotmánybíróság előtt.

Novemberig 1025 roma nő vett részt az EU által támogatott és az ORÖ által szervezett szakmai képzési programban. A program során a kiválasztott roma nők az általuk választott három hónapos képzésen vettek részt (ápoló asszisztens, szociális munkás, gyerekvigyázó vagy ifjúsági felügyelő), melyet egy gyakorlati elem követett személyes mentorok felügyelete mellett. Novemberig 984 résztvevő végezte el a programot, és közülük többen a képesítésüknek megfelelő állandó munkát szereztek.

Egy 2011-ben a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet által közzétett országos felmérés szerint a roma származásúak 70 százaléka csak nyolc osztályt vagy kevesebbet végzett, és kevesebb mint 26 százalékuk szerzett szakképesítést. A roma származású tanulóknak csupán 5 százaléka érettségizett, és csak 1 százalékuk szerzett főiskolai vagy egyetemi diplomát. A 2013-14-es tanévben a kormány 1,8 milliárd Ft (6,9 millió USD) összegben biztosított ösztöndíjat 10 830 szociálisan hátrányos helyzetű általános és középiskolás gyermeknek, akik közül 6367-en vallották magukat romának; 400 millió Ft-ot (1,5 millió USD-t) biztosított 3033 szociálisan hátrányos helyzetű szakközépiskolai

diáknak, akik közül 1630 volt roma; és 200 millió Ft-ot (772 000 USD-t) biztosított 917 szociálisan hátrányos helyzetű felsőoktatási hallgatónak, akik közül 268 volt roma. Nyolc roma szakkollégium működött az ország nyolc városában, melyeket a kormány uniós forrásokból támogatott, és amelyek közül ötöt keresztény felekezetek, hármat pedig egyetemek tartottak fenn. A szakkollégiumok szállást és tanulmányi segítséget nyújtanak a felsőoktatási intézményekben tanuló roma származású diákoknak. A szakkollégiumi hálózatban – amelyet a kormány és az EU 1,45 milliárd forinttal (5,6 millió USD) támogatott – körülbelül 230 diák kapott elhelyezést 2012 óta. A közoktatási rendszer továbbra sem biztosított megfelelő, anyanyelven történő oktatást a kisebbségek számára. Nem állt rendelkezésre megfelelő számú roma nyelvű tankönyv és szakképzett tanár (lásd a Gyermekek című 6. részt).

A romák nem megfelelő lakáskörülményei továbbra is problémát jelentettek: a romák életkörülményei sokkal rosszabbak voltak az országos átlagnál. Roma érdekvédő csoportok szerint az önkormányzatok különböző módszerekkel megakadályozzák, hogy a romák kedvezőbb lehetőségeket biztosító városrészekbe költözzenek. Május 8-án a miskolci önkormányzat elfogadott egy rendeletet, amely szerint 2018-ig ki kell üríteni a város „alacsony komfortú” területeit (ahol körülbelül 3000 személy él, többnyire roma származásúak); a rendelet hivatalos célja a közbiztonság és a „lakók szociális helyzetének” javítása. A rendelkezés az érintett önkormányzati tulajdonban lévő lakások bérlőinek két millió Ft-ot (7700 USD-t) ajánlott fel kompenzációként, azzal a feltétellel, hogy a pénzt arra fordítják, hogy Miskolc határán kívül ingatlant vásároljanak, és legalább öt évig ott is maradnak. A helyi roma lakosok tüntetéseket szerveztek az önkormányzat azon – rendkívül diszkriminatívnek nevezett – terve ellen, hogy lerombolja az otthonukat. Év végéig egyetlen egy családot sem lakoltattak ki az otthonából a rendelet alapján.

Az az önkormányzat, amely az EU vagy a kormány által kiírt városrehabilitációs vagy közoktatási pályázaton szeretne indulni, köteles csatolni egy deszegregációs tervet, amelyben ismertetnie kell, hogy milyen konkrét eszközökkel kívánja felszámolni a szegregációt a lakhatás és a közoktatás területén. A Nemzeti Erőforrás Minisztérium 2010-ben végzett felmérése szerint kb. 300 000 halmozottan hátrányos helyzetű, nagyrészt roma ember él kb. 1663 olyan, főleg külvárosi telepen, ahol a legalapvetőbb infrastruktúra sem áll rendelkezésre. A kormány folytatta a 8 milliárd Ft (31 millió USD) értékű településrehabilitációs programot, melynek célja, hogy javítson a szegregált telepek lakóinak életkörülményein. A kormányprogramban 55 telep vett részt, amelyek több mint 4000 embernek adnak otthont.

2013 januárjában a kormány létrehozta a Cigányügyi Tanácsot, melynek célja a romák társadalmi felzárkóztatására irányuló ajánlások kidolgozása és a kormányzati programok megvalósításának figyelemmel kísérése. A tanács elnöki tisztjét a miniszterelnök és az ORÖ elnöke töltötte be, tagjai pedig a következők voltak: az emberi erőforrások minisztere, a belügyminiszter, a nemzetgazdasági miniszter, valamint a miniszterelnökség államtitkára. Februártól májusig Kovács Zoltán, az emberi erőforrások

minisztériumának társadalmi felzárkóztatásért felelős államtitkára kezelte a roma ügyeket; június 15-én Czibere Károly vette át ezt a feladatot. A kormány továbbra is szorosan együttműködött az Országos Roma Önkormányzattal a 2011-ben elfogadott Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia hároméves (2012–2014) akciótervének végrehajtása érdekében.

A jogszabályok szerint 13 nemzeti kisebbség (beleértve a roma kisebbséget is) szavazhat nemzeti kisebbségi listára az országgyűlési választásokon. Május 6. óta a roma kisebbség parlamenti szóvivővel rendelkezik (lásd a 3. részt).

A törvény biztosítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját (a „nemzetiségek” a „kisebbségek” kifejezést váltotta fel), továbbá elismeri a történelmi hagyományok, a nyelv és a kultúra ápolásának és gyarapításának jogát, valamint az oktatással kapcsolatos jogokat és az intézmények alapítására és fenntartására és a nemzetközi kapcsolatok ápolására vonatkozó jogokat. A törvény úgy rendelkezik, hogy minden olyan településen nemzetiségi önkormányzat alakítható rendezvények szervezésére, valamint a kulturális, oktatási és nyelvi ügyek intézésére, ahol valamely bejegyzett etnikai csoporthoz legalább 30 lakos tartozik. Minden nemzetiségi önkormányzat elnökének joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ülésein részt vegyen és felszólaljon.

Szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló erőszakos cselekedetek, diszkrimináció és egyéb visszaélések

Az esélyegyenlőségi törvény határozottan tiltja a szexuális beállítottságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. Ezenkívül a „közösség elleni izgatásról” és a „közösség tagja elleni erőszakról” szóló rendelkezések tiltják a gyűlöletbeszéd bizonyos formáit, és súlyosabb büntetést írnak elő az LMBT közösség tagjai elleni erőszakért, továbbá kifejezetten megemlítik ezeket a csoportokat mint amelyek „nemi identitásuk”, illetve „szexuális beállítottságuk” miatt váltak céltáblává. A jogi védelem ellenére az LMBT-ellenes szélsőségesek továbbra is bántalmazták az LMBT közösség tagjait. A civil szervezetek beszámolóit szerint a büntetés-végrehajtási és egyéb hatóságok gyakran figyelmen kívül hagyták ezekben a bűncselekményekben a gyűlöleti elemet, és ebben a témakörben nem állt rendelkezésre protokoll vagy rendszeres képzés.

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes június 27-én egy televízióban közvetített interjúban azt mondta az azonos neműek közötti szexuális magatartásról, hogy „kicsi, de mégis nagy hangú érdekcsoportok, amelyek rá akarják erőszakolni a világra ezt a szerintem deviáns magatartásformát, komoly támogatást élveznek Brüsszelből”.

Július 5-én a becslések szerint 10 000 ember vett részt az éves Budapest Pride felvonuláson. A felvonulást a rendőrség biztosította, és annak teljes útvonalát lezárta. Az LMBT-ellenes tüntetők homofób jelmondatokat kiabáltak a rendőrségi kordonok mögül.

7. rész: Munkavállalói jogok

a. Az egyesülés szabadsága és a kollektív szerződéshez való jog

A törvény – ideértve a kapcsolódó jogszabályokat és egyéb szabályokat is – rendelkezik a munkavállalók arra vonatkozó jogáról, hogy előzetes engedély vagy aránytalan követelmények nélkül független szakszervezeteket alakítsanak, tevékenységüket akadályok nélkül végezzék, és tárgyalásokat folytassanak a kollektív szerződéssel kapcsolatban. A rendészeti, a honvédségi, a börtönőri, a határőri és a tűzoltói állomány tagjainak, valamint az egészségügyi dolgozók kivételével a munkavállalóknak joguk van a sztrájkhoz. A törvény biztosítja a honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek számára annak lehetőségét, hogy sérelmeik jogi úton történő rendezése érdekében bírósághoz forduljanak. A törvény tiltja a szakszervezetek hátrányos megkülönböztetését, és rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről. A kormányzat szakmai szervezeteket hozott létre a közszférában, melyekbe a munkavállalók kötelesek voltak belépni.

A munkaadók nem vehettek fel alkalmi munkásokat sztrájk idején, a sztrájk előtt felvett alkalmi munkások viszont a sztrájk alatt is folytathatták a munkát. A hatóságok szerint közérdekből nélkülözhetetlen szolgáltatásokat – tömegközlekedés, telekommunikáció, víz-, áram- és gázellátás, valamint egyéb energiaszolgáltatás – nyújtó vállalatok dolgozói csak abban az esetben sztrájkolhatnak, ha az „elégészes szolgáltatás” mértékéről előzőleg megállapodás született. Az alapvető szolgáltatások nem korlátozhatók jelentős mértékben, az „elégészes szolgáltatás” fogalmát pedig a bíróságok határozzák meg. Az országos szintű szakszervezetek tiltakozásukat fejezték ki a törvénymódosítás miatt, arra hivatkozva, hogy a bíróságoknak nincs meg a kellő szaktudásuk ahhoz, hogy döntést hozzanak az elégészes szolgáltatás mértékéről. Azt is szóvá tették, hogy a „sztrájkjoggal való visszaélés” túlságosan homályos fogalom. A szakszervezetek beszámolóí szerint a bíróságok általában elutasították a határozathozatalt az ilyen ügyekben, és ezzel lényegében korlátozták a sztrájkhoz való jogot.

A jog a szakszervezetektől megköveteli, hogy vagy az ugyanannál a munkáltatónál dolgozó valamennyi alkalmazott, vagy pedig a kollektív szerződéssel érintett dolgozók 10 százalékát képviselje annak érdekében, hogy kollektív tárgyalásokat folytathassanak. A büntetés-végrehajtásban dolgozók szakszervezetei nem jogosultak arra, hogy a kollektív szerződéssel kapcsolatban tárgyalásokat folytassanak.

A hatóságok és a munkáltatók általánosságban tiszteletben tartották az egyesülés szabadságát és a kollektív szerződéshez való jogot. Voltak anekdotaszerű bizonyítékok a kollektív szerződések egyoldalú megszüntetésére. Bár a munkavállalók szervezetei függetlenek voltak a kormánytól és a politikai pártoktól, a szakszervezetek továbbra is beszámoltak arról, hogy a kormány rendre befolyásolni próbálja független működésüket.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség továbbra is aggályosnak találta, hogy a bírák gyakran késleltették a szakszervezetek bejegyzését, és hogy a bírósági eljárások általában hosszadalmasak és körülményesek voltak.

Bár a törvény rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről, a jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások néha több mint egy évig tartanak, és a hatóságok nem minden esetben szereznek hatékonyan érvényt a bírói ítéleteknek.

A szakszervezetek beszámolóí szerint előfordultak olyan esetek, amikor egy-egy munkáltató szakszervezeti tagokat félemlített meg, szakszervezeti tisztségviselőket helyezett át vagy bocsátott el, illetve megakadályozta, hogy szakszervezeti tisztségviselők látogatást tegyenek egy munkahelyen.

A jog nem hatalmazza fel a munkaügyi felügyelőséget a kollektív jogok érvényesítésére. A munkaügyi felügyelőség a végrehajtás során nem alkalmaz ellenőrzéseket, a sérelmek orvoslására irányuló tevékenységeket, illetve pénzbírságokat.

Októberig egy 32 tagú tanácsadó testület, a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács három ülést tartott, amelyeken a szegénységgel és a hajléktalansággal kapcsolatos problémákkal foglalkozott. A testület szakszervezetek, civil szervezetek, egyházak, hazai és nemzetközi gazdasági kamarák és tudományos csoportok képviselőiből áll, a kormány pedig csak megfigyelőként van benne jelen.

b. A kényszermunka tilalma

A törvény tiltja a kényszermunka minden formáját. Férfiak esetében volt példa kényszermunkára, különösen a mezőgazdasági ágazatban. Az áldozatok azonosítására tett kormányzati ellenőrzések és lépések nem voltak kielégítőek. A kényszermunkáért kiszabható büntetés egytől 20 évig terjedő vagy bizonyos körülmények esetén életfogytig tartó szabadságvesztés volt, ami a más súlyos bűncselekményekért kiszabható büntetésekhez viszonyítva kellően szigorú.

Lásd az amerikai külügyminisztérium *emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report)* is a [www. state.gov/j/tip/rls/tiprpt/](http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/) weboldalon.

c. A gyermekmunka tilalma és a munkavállalás alsó korhatára

A törvény általánosan tiltja a 16 évesnél fiatalabb gyermekek munkavégzését, azzal a kivétellel, hogy a 15 és 16 év közötti gyermekek az iskolai szünetek alatti alkalmi munka formájában bizonyos körülmények között munkát vállalhatnak. Mindenki jogosult az iskolai szünetekben munkát vállalni, aki legalább 15 éves, és nappali tagozatos tanulmányokat folytat. Gyámjuk jóváhagyásával a 16 éven aluliak is foglalkoztathatók kulturális, művészi, sport- vagy hirdetési tevékenységek körében. A gyermekek nem

dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, valamint nem végezhetnek nehéz fizikai munkát. Nem állt rendelkezésre információ a gyermekmunkával kapcsolatos bűnüldözés megfelelőségéről és hatékonyságáról.

Volt példa gyermekmunkára. A Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) beszámolója szerint egy cég alkalmazott egy 15 éven aluli gyermeket. Azok a munkaügyi felügyelők, akik gyermekek illegális alkalmazásáról szereznek tudomást, kötelesek azt jelenteni a gyámhivatalnál. Az NMH több ezer bejelentés nélküli helyszíni ellenőrzést folytatott le a gyermekmunkával szembeni küzdelem jegyében.

d. A foglalkoztatással vagy a foglalkozással kapcsolatos diszkrimináció

Az alkotmány és bizonyos törvények tiltják a faj, nem, fogyatékoság, anyanyelv, szexuális beállítottság és nemi identitás, HIV-fertőzöttség vagy más fertőző betegségekkel való fertőzöttség, illetve társadalmi helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetést. A munka törvénykönyve rendelkezik az egyenlő bánásmód alapelvéről, anélkül, hogy kifejezetten tiltaná a hátrányos megkülönböztetést, vagy meghatározná az azt megalapozó tényezőket. A kormány nem érvényesítette hatékonyan ezeket a rendelkezéseket. A foglalkoztatással és a foglalkozással kapcsolatban a romák tekintetében, valamint nem és fogyatékoság alapján került sor hátrányos megkülönböztetésre (lásd a 6. részt).

e. Elfogadható munkakörülmények

Az országban a teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetére megállapított minimálbér havi 101 500 Ft (392 USD) volt. A középiskolai végzettséggel rendelkezők havi minimálbére 118 000 Ft (456 USD) volt. 2013-ban egy két felnőttből és két gyermekből álló család esetében a szegénységi szint 62 321 Ft (241 USD) per fő volt.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár ez gazdasági ágazattól függően változhat. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidő jár a munkavállalóknak. A normál munkahét 40 órás, két pihenőnappal, a túlóráért pedig külön díjazás jár. Az átdolgozott munka törvénykönyve a túlórák számát éves szinten 200-ról 250 órára emelte, és meghatározza az éves fizetett nemzeti ünnepeket. A kormány munkahelyi biztonsági és egészségügyi szabályozást dolgozott ki. A munkaügyi jogszabályok a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is vonatkoznak.

Lázár János, a Miniszterelnökség vezetője november 25-én egy interjú során kijelentette, hogy „Sajnos a Miniszterelnökség nem családbarát munkahely. Viszont minden alkalmazott tudja ezt, aki itt munkát vállalt, illetve vállal. A minisztériumi alkalmazottak szükség esetén akár napi 12 órát is dolgoznak azért, hogy Magyarország legyen Közép-Európa legdinamikusabban fejlődő országa. December 3-án a Közszolgálati Szakszervezetek Szövetségének vezetője nyílt levelet küldött Lázár János miniszternek,

amelyben bírálta a miniszterelnökséget amiatt, hogy megköveteli az állami tisztségviselőktől egy olyan dokumentum aláírását, melyben vállalják a tízórás munkanapot; a Szövetség vezetője szerint ez a gyakorlat sérti a vonatkozó törvényeket. Az NMH és a kormányhivatalok munkaügyi felügyelőségei ellenőrizték a munkahelyi biztonsági és egészségügyi előírások, valamint a munka törvénykönyvében szereplő rendelkezések betartását, továbbá gondoskodtak azok végrehajtásáról. A területi kormányhivatalok 149 munkabiztonsági és egészségügyi ellenőrt, valamint 242 munkajogi ellenőrt alkalmaztak. Az erőforrások, az ellenőrzések és a jogorvoslati lehetőségek nem voltak elegendők a jogszabályok megsértésétől való elrettentéshez. A büntetésekről, valamint arról, hogy azok mennyire hatékony elrettentő eszközök, nem állt rendelkezésre információ.

Október 14-ig 12 286 munkahelyi baleset történt, elsősorban a gépiparban (2326) és a feldolgozóiparban (2216). Az NMH 50 munkahelyi halálesetet tartott nyilván, legtöbbjük az építőiparban (12) és a logisztikai és raktározási ágazatban (9) történt.

A dolgozóknak jogukban állt kivonni magukat az egészségüket vagy a biztonságukat veszélyeztető helyzetekből, anélkül, hogy ezzel munkahelyüket kockáztatták volna, a hatóságok pedig hatékonyan megvédték az alkalmazottakat ezekben a helyzetekben.